

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

เนื่องจากประเทศไทยมีการพัฒนาทางด้านการค้า การติดต่อระหว่างประเทศ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้ภาษาไทยมีค่าเพิ่มขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการในการใช้ภาษา วิธีเพิ่มคำในภาษาวิธีหนึ่งเกิดจากการสร้างคำ ดังที่ลินดา วิชาดากุล (2531. หน้า 108) เขียนบทความเรื่องการสร้างคำในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ดังนี้ การสร้างคำขึ้นใช้ในภาษาเป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งในสังคม ทั้งนี้เพราะคนในสังคมมีการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างๆ กัน การสร้างคำให้มีจำนวนมากขึ้นก็เพื่อใช้เรียกสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ที่ไม่เคยพบเห็น หากมองย้อนไปในอดีตจะเห็นได้ว่า ภาษาไทยดั้งเดิมของเรานั้นเป็นภาษาคำโดด กล่าวคือเป็นคำพยางค์เดียว เช่น พ่อ แม่ กิน นอน ยืน นั่ง เป็นต้น เมื่อสังคมเติบโตขึ้น คนมากขึ้น การติดต่อแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมย่อมมีมากขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะสร้างคำขึ้นใช้ในภาษา การสร้างคำนั้นอาจสร้างด้วยวิธีนำคำที่มีความหมายต่างกันมารวมกันเข้าเป็นคำที่มีความหมายใหม่ขึ้นใช้ในภาษา หรือนำคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกันมารวมกันเป็นคำใหม่ที่มีความหมายใหม่ขึ้นใช้ในภาษา ดังนั้นการสร้างคำจึงมี 2 วิธี คือ การนำหน่วยคำตั้งแต่ 2 หน่วยคำขึ้นไปมารวมกันเกิดเป็นคำใหม่ คำใหม่ที่เกิดขึ้นนั้นอาจเป็น คำผสม คำประสม คำซ้อน สุดแล้วแต่การนำคำมารวมกัน ส่วนอีกวิธีหนึ่งนั้นคือการซ้ำหน่วยคำ หมายถึงการกล่าวถึงหน่วยคำซ้ำกัน 2 ครั้ง คำที่เกิดขึ้นใหม่นี้เรียกว่า "คำซ้ำ" การสร้างคำใหม่ขึ้นใช้ในภาษาไทยด้วยวิธีดังกล่าวนี้มีมานานแล้วตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา จนกระทั่งสมัยรัตนโกสินทร์

จากบทความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างคำในภาษาไทย ซึ่งคำซ้ำเป็นวิธีหนึ่งของการสร้างคำ ดังนั้นการสร้างคำโดยการซ้ำคำจึงมีความสำคัญ และมีผู้สนใจศึกษาหลายท่าน ดังเช่น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิมลฉัตร (2534. หน้า 80) ได้ให้ความหมายของคำซ้ำว่า

คำซ้ำ คือคำที่พูดซ้ำกันด้วยเสียงของคำและรูปคำเช่น คำคำ,
แดงแดง, ฉาดฉาด, เบี่ยงเบี่ยง เป็นต้น คำชนิดนี้ไม่มีใครมีความหมาย
พิสดารออกไปนัก แต่ซ้ำเพื่อเพิ่มพียงค์เข้าให้เต็มคำอย่างหนึ่ง กับทำให้คำ
นั้นมีความหมายแรงขึ้นหรือลดหย่อนลงก็ได้ อย่างหนึ่ง

ผู้ศึกษาเกี่ยวกับคำซ้ำหลายท่านได้ให้ความหมายคล้ายคลึงกับพระวรวงศ์วิสิฐนอก
เหนือจากนี้ยังมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับคำซ้ำได้กล่าวถึงคำซ้ำในมุมมองที่กว้างกว่าความหมายของคำซ้ำ
ข้างต้น คือ พระยาอนุমানราชธน (2522. หน้า 241) ได้กล่าวถึงคำซ้ำดังนี้

ในภาษาต่างมีวิธีซ้ำเสียงในคำ ซ้ำสองหน เช่น เร็วๆ หรือซ้ำคำ
มากกว่าสองครั้งก็มี เช่น เดินๆ ซ้ำแต่พยางค์เดียวของคำก็มี เช่น ยุพา
พาน หดเสียงสระสองคำหน้าให้สั้นเข้าก็มี เช่น ยะยิบ ยึดสระของคำหลังก็
มี เช่น ลนลาน และยังมีวิธีซ้ำคำอย่างอื่นอีกหลายวิธี การซ้ำคำในภาษา
ไทยมีอยู่สองพวก พวกหนึ่งต้องการจะเปลี่ยนแปลงความหมายให้แรงขึ้น
หรือเบาลง อย่างนี้เป็นคำซ้ำโดยตรง อีกพวกหนึ่งต้องการจะถ่วงเสียงเพื่อ
ออกเสียงได้สะดวก อย่างนี้เรียกว่า คำซ้ำชนิดอุจจารณวิลาส (Euphonic
couplet) เช่น กวาดกวาด รีบรี่ เป็นต้น

คำซ้ำชนิดอุจจารณวิลาส เป็นคำซ้ำที่น่าสนใจ เพราะเกิดจากคำที่มีเสียงคล้ายกัน ทำ
ให้คำผสมกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกัน ง่ายต่อการใช้ ดังรายละเอียดที่พระยาอนุমানราชธน (2522.
หน้า 246) กล่าวไว้ดังนี้

คำซ้ำชนิดอุจจารณวิลาส (Euphonic Couplet)

1. ในภาษาไทยซึ่งชนิดคำพยางค์เดียว เมื่อยืมคำมาจากภาษาอื่นซึ่งเป็นคำหลาย
พยางค์ มาควบเข้ากับคำไทยเดิมซึ่งมีพยางค์ไม่เท่ากัน เช่น สะกิดเกา จะรู้สึกได้ว่าเสียงคอนไปและ
ลุ่นๆ ทั้งไม่รื่นหู จึงใช้นำเอาเสียงหน้าของคำที่มากกว่าหนึ่ง มาชดใช้ให้แก่เสียงอีกคำหนึ่งซึ่งเป็น
พยางค์เดียวเพื่อถ่วงเสียงให้เท่ากัน (prosthesis) เช่น สะกิดเกา เป็น สะกิดสะเกา ลักษณะ
อย่างนี้เรียกว่า ปฏิกริยาซึ่งมีอยู่ต่อกัน (Reciprocal reaction) คำจำพวกนี้มีอยู่ในภาษาหลาย
คำ เช่น ขโมยขโจร โทหกโกโทว้ ตะหมุกตะปาก ทแกลั่วทหาร พยศพเกียรติ พระวิสูตรพระวินัย
นิยานินทาน ผูกพยาบาทคาคาพยาเวร

2. คำโดดสองคำมาเข้าคู่กันเกิดช่องว่างขึ้นในระหว่างสองเสียง โดยเฉพาะคำในแม่กก ฟังแล้วไม่ไพเราะ ก็เติมเสียงขึ้นอีกเสียงหนึ่งระหว่างกลาง เช่น โตกตาก เป็น โตกกะตาก เสียงยังคงนอนอยู่ จึงเอาเสียงที่เติมกลางมาซ้ำข้างหน้า เป็น กะโตกกะตาก แล้วอาศัยแนวเทียบช่วยให้คำอื่นที่ไม่ใช่แม่กก เป็นไปด้วย เช่น กะด้ากะด้าง กะรุ่งกะริ่ง

3. เพื่อความไพเราะในกาพย์กลอน นำเอาเสียงพยัญชนะต้นของพยางค์หลังมาซ้ำไว้ข้างหน้าของพยางค์นั้น แต่ยัดเสียงให้เป็นสระอา เพื่อสะดวกในการออกเสียง จัดว่าเป็นจำพวกเสียงเลื่อน (Epenthesis) เช่น ยูปาน เป็น ยูปาพาน สุมาลย์ เป็น สุมามาลย์ เป็นต้น

4. คำคู่ซึ่งคำหลังเป็นคำพูดพุงๆ ไป สุดแต่สระไหนอยู่ใกล้ก็ใช้เสียงสระนั้น เช่น กินแกน กินเกิน กวาดแกวด กวาดเกวิด คำคู่ชนิดนี้คำหลังไม่มีความหมาย เพราะแล้วแต่เสียงจะหลุดออกจากปากไป ไม่ได้รับเสียงขึ้นเป็นคำในภาษาจึงถือได้ว่าเป็นสร้อยคำ แต่สร้อยคำเหล่านี้อาจเป็นคำที่ใช้อยู่ในภาษาถิ่นและภาษาจีน ซึ่งเป็นภาษาอยู่ในตระกูลเดียวกัน เช่น ง่าม – แ่งม (พายัพ) กวาด – แกวด (ไทยขาว) ม่าน (พายัพ) – แม้น บัด (กวางตุ้ง) – แปด

5. คำคู่ที่เป็นไปตามระดับของเสียงสระหน้าและสระหลัง เช่น

ออแอ – อ้อแอ้	ร้องแร้ง กล้องแกล้ง คลอนแคลน กล่อมแกล่อม
โอเอ – ้อ้อเอ้	โตงเตง โปกเปก โหรงเหรง โอนเอน
อุ – อู	จุกจิก รุ่งริ่ง ตุ๊กติก
อู – ื้อ	จู้จี้
อัว – เอีย	กลั้วเกลี้ย ยัวเยี้ย
เอา – อาย	เมามาย
อัว – เอา	ยัวเย้า มัวเมา
อุย – อาย	จุยฉาย อู้ยอ้าย
อะ – อาย	ยักย้าย ทักทาย
ไอ – เอีย	ไล่เลีย ไกล่เกลีย

6. คำคู่ที่แปลงเสียงตัวสะกดเป็นเสียงอนุนาสิกในวรรค เช่น

กก – กง	ถากถาง แทรกแซง แจกแจก
กค – กน	ถอดถอน ถัดถั้น ซีดเซียน
กบ – กม	นอนน้อม รวบรวม หยาบหยาม

7. คำคู่ที่คำหน้าเป็นแม่ กค กน กม ตัวหลังจะเป็นเสียงแม่เกย เช่น มาด – มั้น – หมาย ถอด – ถอน – ถอย โหน – ห้อย เลื่อน – ลอย

8. คำคู่ที่จัดเข้าพวกไม่ได้ เช่น

ก) ผิดวรรคตัวสะกดแต่คงเสียงสระ

กก – กน	บึกบึน ตึกตึน แดกแตน หลอกหลอน
กก – กม	ซุกซุม
กค – กง	เถิดเทิง เป็ดเป็ง
กบ – กง	คับคั่ง
กบ – กน	ซับซ้อน ทับทัน กราบกราน ซาบซ่าน
กม – กง	แจ่มแจ้ง

ข) ตัวสะกดต่างมาตรา ผิดสระ

กก – กน	ฉุกฉิน ลูกฉน ซุกชน
กก – กง	ปลักแปลง
กก – กม	พริกพร้อม ชักซ้อม ตรากตรำ
กค – กง	จัดแจง จดจ้อง สอดส่อง
กค – กน	เจ็ดจัน
กค – กม	จดจำ
กบ – กง	ประจบประแจง
กบ – กน	กราบกราน ซาบซ่าน

ค) ตัวสะกดมาตราเดียวกันแต่ผิดสระ

กก	ทักทัก กักกัก คึกคัก
กง	จริงจัง จิงจัง จิ้งจัง ตึงตัง
กค	ฉูดฉาด ปู๊ดป๊าด ผูดผาด
กน	ผินผืน งุ่นง่าน ผลุ่นผลั่น
กบ	กระซิบกระซาบ ปุ่บปั๊บ ผลุบผลับ หมุบหมับ
กม	จุ่มจ๋าม ชุ่มช่ำม บุ่มบ๋าม พลุ่มพล่ำม

ง) แม่เดียวกันแต่ยึดตัวหลังเป็นเสียงยาว

กก	มักมาก ชักชาก รกราก
กง	กงกาง ผงผาง พงพาง ค้างค้ำ ควังคว้าง
กค	พืดฟาด ชัดสาด บทบาท
กน	ทนทาน บนบาน ลนลาน

4. คำพยางค์เดียว ทำให้เป็นสองพยางค์ โดยออกเสียงคำนั้นอีกครั้งหนึ่ง แต่ให้เสียงพุ่งออกไปอีกสระหนึ่งสุดแต่สระไหนใกล้ก็ใช้สระนั้น เช่น

ดิน - ดินแดน - ดินเดิน

กวาด - กวาดแกวัด - กวาดเกวิด

ไป - ไปเปย

คำซ้ำชนิดนี้ คำหลังไม่มีความหมาย เพราะแล้วแต่เสียงจะพุ่งออกไป ไม่ได้ปรับเสียงขึ้นเป็นคำในภาษา จึงถือได้ว่าเป็นสร้อยบท แต่อย่างไรก็ตาม สร้อยคำเหล่านี้อาจเป็นคำที่ใช้อยู่ในภาษาอื่น ในตระกูลเดียวกัน เช่น ง่ามแง่ม (แง่ม - พายัพ) กวาดแกวัด (แกวัด - ไทยขวาง)

5. คำซ้ำที่เปลี่ยนเสียงท้ายคำ ตามอำนาจของเสียงสระที่อยู่ในระดับเดียวกัน มักออกเสียงสระหลังก่อนแล้วจึงออกเสียงสระหน้า

ตาราง 1 แสดงเสียงสระเดี่ยว

ส่วนของลิ้น ระดับลิ้น	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	อิ อี้	อี อื้อ	อุ อู
กลาง	เอะ เอ	เออะ เออ	โอะ โอ
ต่ำ	แอะ แอ	อะ อา	เอะ ออ

ที่มา : พระยาอนุมานราชธน (2522, หน้า 246)

อุ - อี้	จู้จี้ บู๊ปี้ สู้สี่ คู่คี
อุง - อึง	ยุงยึง หุงหึง หนุงหนิง
อุบ - อิบ	มุบมิบ อุบอิบ ชุบชิบ
อุม - อิม	จุ่มจิม นุ่มนิม กรุ่มกริม
โอะ - เอ	ไอ้เอ๋ โม่เม โยเย
โอก - เอก	โกกเกก โยกเยก โดกเดก โงกเงก
โอน - เอน	โงนเงน ไชนเซน โอนเอน
ออ - แอ	อ้อแอ้ ป้อแป้ ยอแย
ออก - แอก	จ้อกแจ้ก วอกแวก ล้อกล่อก

เอาะ – แอะ	เกาะเกาะ เหลาะเหละ เตาะเตะ
ออด – แอด	ฝอดแฝด งอดแงด ออดแอด
ออม – แอม	งอมแงม มอมแมม หริอมเหรีม
ออบ – แอบ	ยอบแยบ มอบแมบ ปอบแปบ

6. บางที่เสียงสระต่างระดับกันก็มี

อิ – อะ	จิระ จิระ
อิก – อัก	จิกจิก คิกคัก
อุ – อะ	ปุปะ ทรุตระ ตูต๊ะ
อุ – อา	หุหรา ชูซ่า ฟูฟ้า
อุย – อาย	ลุยฉาย อ้อยอ้าย กรุยกราย
อุก – อัก	ถูกกัก ชลูกชลัก
อุง – อัง	รุงรัง ทุ่งนัง
อุณ – อัน	หุนหัน ผลุนผลัน
อุณ – อาน	จันจ้าน จุ่นจ่าน
อุบ – อับ	หุบหนับ
อุม – อาม	มูมมาม ตูมตาม
อึก – อัก	คึกคัก อึกอัก
อึ้ง – อัง	ตึงตัง ปึงปึง
เอะ – อะ	เปะปะ เผละผละ
เออ – อา	เค๋อคำ เร่อรำ เซ่อซ่า

7. บางที่เป็นสระประสม

อัว – เอีย	จัวเจีย ยัวเยีย นัวเนีย
อวน – เอียน	ปัวนเปียน จวนเจียน
อัว – เอา	มัวเมา ยัวเ้า

8. มีสระเหมือนกัน แต่ตัวสะกดตัวหลังมักจะเป็นพยัญชนะนาสิก

แมกก – กง	ถากถาง แทรกแซง แจกแจง
แมกก – กน	หลอกหลอน ซอกซอน วกวน
แมกด – กน	ถอดถอน ฉาดฉาน จัดจ้าน
แมกก – กม	ชุกชุม

ແມ່ກກ - ເຄຍ ປຸກປຸຍ ຈຸກຈຸຍ ຕື້ອກຕ້ອຍ

9. คำนำมีตัวสะกด คำหลังเสียงตัวสะกดกร่อนไป เสียงวรรณยุกต์ก็เปลี่ยนไป เช่น
รูปรู้ ยิบหยี ขอมซ่อ แจ๊ดแจ๋ กงโก้ รอมร่อ เยิ่นเย้อ โดนโด่ ลั้มเล้า ใจดเจ้า ถ่องแท้ แยกแย้
แปดแป้

นอกจากคำขำจุจากรณวิลาส คำขำที่ถือเสียงเป็นสำคัญ ยังมีผู้ให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องคำขำข้างต้น โดยเรียกว่า คำขำบางส่วนของคำ คือ ราตรี โพธิ์เต็ง (2544. หน้า 16) กล่าวดังนี้ คำขำบางส่วนของคำ แบ่งออกเป็น

1. คำซ้ำที่มีเสียงพยัญชนะเดียวกัน แต่มีการเปลี่ยนแปลงวรรณยุกต์ของคำที่ซ้ำ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1.1 ข้าพเพื่อให้เห็นว่าคำกริยานั้นติดต่อกันอยู่ เช่น เดินเดิน ค้อยค้อย ตืด กิ่นกิ่น

1.2 ซ้ำเพื่อให้ความหมายมากขึ้น เช่น ดำดำ แดงแดง เค็มเค็ม ว้าวหวาน

คำขาว บ๊วยบ๊วย กลั้มกลม

2. คำที่มีพยัญชนะเดียวกัน แต่มีการเปลี่ยนแปลงเสียงสระของคำที่ซ้ำ เช่น มือเมอ กินเกิน นิ่งนิ่ง ดเคอ พุดเพ็ด พุดแพด ว่าแ่ว จริงเจิง

3. คำซ้ำที่คงเสียงพยัญชนะต้นไว้ เช่น เกาะเกาะ กล้องแก๊ง ก้าวก้าว เมามาย อู้ย
อ้าย ยัวเ้า ยักย้าย กลับกลาย วางวาย นัวเนีย อ่อนแอ

4. คำซ้ำที่คงเสียงสระไว้ เช่น โทนโท โยงโย โกงโก้ ปุกปุย หลุดล้อย กรอกกร้อย

นอกจากนี้ยังมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับคำซ้ำบางส่วน โดยกล่าวถึงความหมายและที่มาของคำซ้ำบางส่วน ดังที่ อนันต์ ทรงวิทยา และเนาวรัตน์ ทรงวิทยา (2519. หน้า 83) กล่าวว่า คำซ้ำบางส่วน ได้แก่ คำซ้ำที่ออกเสียงซ้ำกันไม่หมดทุกพยางค์ของคำ อาจจะซ้ำเฉพาะเสียงพยัญชนะสระ หรือตัวสะกด อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ มีลักษณะสำคัญหลายประการ คือ

1. คำซ้ำที่เกิดจากการผลัดต้นของเสียง (Dissimilation) เพื่อช่วยการออกเสียงสะดวกขึ้นเป็นสำคัญ ในภาษาไทยมีคำซ้ำประเภทนี้เป็นจำนวนมาก เช่น กู้กู้ ใ้ใ้ โคลงโคลง หูดหูด โพล่โพล่ วอกวอก ชุบชิบ โดกตก ออดแอด ตกตึก โซเซ ง่อนแง่น ฯลฯ

2. คำซ้ำที่เกิดจากการยืมเสียงของคำพยางค์เดียว ออกเป็น 2 พยางค์ เพื่อความสะดวกในการออกเสียง ความหมายของคำจะอยู่เฉพาะคำแรก คำหลังไม่มีความหมายทางภาษาคำซ้ำประเภทนี้นิยมใช้เป็นภาษาพูดกันมาก เช่น เงินเงิน โต๊ะโต๊ะ สอนสอน เบื่อเบื่อ ทำเทมตกตึก ดูเดอ อ่านเอน ซื่อซื่อ ฯลฯ

กมล การกุศล (2529. หน้า 83) กล่าวถึงคำซ้ำบางส่วนดังนี้ คำซ้ำบางส่วน คือ คำซ้ำที่ออกเสียงซ้ำกันไม่หมดทุกเสียง มักจะแตกต่างกันที่เสียงสระ ซึ่งเป็นไปเพราะอำนาจการผลักดันของเสียงสระ ทำให้ออกเสียงสะดวกขึ้น คำเดียวบางคำอาจไม่มีความหมายเลย แต่เมื่อรวมกันในรูปของคำซ้ำแบบนี้แล้ว มีความหมายขึ้น บางทีคำซ้ำแบบนี้ก็เป็นการเติมสร้อยคำเข้าไปเพื่อความสะดวกในการออกเสียง

1. คำซ้ำบางส่วนที่เกิดจากการผลักดันของเสียงสระ คือ คำหน้ากับคำหลังจะต่างกันที่เสียงสระ และมักจะเป็นสระระดับเดียวกัน เช่น คำหน้าเป็นสระหลังสูง คำหลังเป็นสระหน้าสูง เป็นต้น คำซ้ำแบบนี้มีมาก บางตำราจัดไว้เป็นพวกคำซ้อน ตัวอย่างเช่น เคว้งคว้าง โฝงผาง ชีชะ เจอะเจอะ

2. คำซ้ำบางส่วนที่เกิดจากการเติมสร้อย คำสร้อยที่เติมเข้าไปนี้ จะมีเสียงพยัญชนะต้นซ้ำกับคำเดิม ต่างกันที่เสียงสระ (บางคำอาจต่างกันที่เสียงตัวสะกดด้วย) การเติมสร้อยนี้มักเติมข้างหลังคำเดิม แต่ที่เติมข้างหน้าก็มีบ้าง เช่น หนังสือหนังสือ ดอกไม้ดอกไม้

ศรีจันทร์ วิชาตรง (2542. หน้า 85) กล่าวถึงคำซ้ำบางส่วนดังนี้ คำซ้ำบางส่วน ได้แก่ คำซ้ำที่ออกเสียงบางเสียง หรือ หลายเสียงซ้ำกับคำตั้งไม่หมดทุกเสียง อาจซ้ำเฉพาะเสียงพยัญชนะ เสียงสระ หรือเสียงตัวสะกดอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการออกเสียง มีลักษณะคล้ายสร้อยคำ การซ้ำบางส่วนของคำมีลักษณะต่างๆ กัน ดังนี้

1. ซ้ำพยัญชนะต้นเสียงเดียวกัน สระและตัวสะกดต่างกัน เช่น กล้ากลิ่น นรหราดักดาน เป็นต้น

2. พยัญชนะต้นและตัวสะกดเหมือนกัน เสียงสระต่างกัน เช่น จุกจิก ชุ่มชุ่ม ปุบปิบ ปวกเปียก เป็นต้น

3. พยัญชนะต้นต่างกัน สระและตัวสะกดเหมือนกัน เช่น แขนแมน เงียบเยียบ จองหงอ เจยเมย เป็นต้น

จากคำอธิบายข้างต้น มีผู้ให้ความหมายและแบ่งลักษณะของคำซ้ำบางส่วนเหมือนศรีจันทร์ วิชาตรง คือ ปรีชา ทิชนพงศ์ ซึ่งปรากฏในหนังสือ ไทย 104 ลักษณะภาษาไทย

ดวงมนต์ จิตรจำนงค์ และ อาภาพรรณ วรรณโชติ (2519. หน้า 34 – 35) กล่าวถึงคำ
 ข้างบางส่วนแบบสองพยางค์โดยแยกข้อแตกต่างได้ดังนี้

1. ข้างแบบพยางค์เปิดทั้งสองพยางค์ เป็นลักษณะการข้างแบบคำคู่ เช่น โขเซ โยเย
 ไข่ไข่ โม่ม่ จอแจ ร่อแร่
2. ข้างแบบพยางค์ปิดทั้งสองพยางค์ เป็นลักษณะการข้างแบบคำซ้อน มีลักษณะดังนี้
 - 2.1 ข้างเสียงพยัญชนะต้นและสระ เช่น เพลิดเพลิน ยับยั้ง ซอกซอน ยอกย้อน
 ปรักปรำ
 - 2.2 ข้างเสียงพยัญชนะต้น พยัญชนะท้ายและวรรณยุกต์ เช่น จริงจ้ง จุ่นจ้าน
 จุกจิก จุบจิบ สูงสิง ชุบชิบ
 - 2.3 ข้างเสียงพยัญชนะต้น เช่น ชมชาน สับสน ตรากตรำ นมนาน ยกย้าย ไล่เลี้ย
3. ข้างแบบพยางค์หน้าเป็นพยางค์เปิด พยางค์หลังเป็นพยางค์ปิด มีลักษณะข้างเสียง
 พยัญชนะต้น เช่น ไร่ถึง อ้ออึ้ง ดีดัก ระวัง ระวัง
4. พยางค์หน้าเป็นพยางค์ปิด พยางค์หลังเป็นพยางค์เปิด มีลักษณะข้างเสียง
 พยัญชนะต้น เช่น ดิบดี ชักช้า เริงแะ ชัดเซ คลุกคลี

นอกจากคำข้างบางส่วน ผู้ศึกษาบางท่านเรียกคำข้างประเภทนี้ว่า คำข้างประเภทเปลี่ยน
 เสียง ดังที่ พ่อน เปรมพันธุ์ (2542. หน้า 34) กล่าวว่า คำข้างประเภทเปลี่ยนเสียงของส่วนที่ข้าง
 การเปลี่ยนเสียงของส่วนที่ข้างนี้บางคำเปลี่ยนเสียงสระ เช่น เกลียดเกล็ด ดูเดอ อากงอาการ
 เป็นต้น บางคำก็เปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ เช่น ย้าวยาว เกลียดเกลียด ดีดี เป็นต้น

และคณะกรรมการกลุ่มวิชาชุด ภาษาไทย 3 (2533. หน้า 87) กล่าวว่า คำข้างประเภท
 เปลี่ยนเสียงส่วนใดส่วนหนึ่งของคำ การเปลี่ยนมีลักษณะดังนี้

1. ถ้าคำเดิมมีพยางค์เดียวส่วนที่เปลี่ยนจะเปลี่ยนทั้งหมด เท่าที่ปรากฏในภาษาไทย
 เสียงที่เปลี่ยน ได้แก่ เสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ ดังนี้
 - 1.1 เปลี่ยนเสียงสระ คำข้างที่เปลี่ยนเสียงสระ ส่วนที่เปลี่ยนมักจะเป็นส่วนหลังของ
 คำ เช่น กินแกน กวาดแกวัด พุดเพ็ด
 - 1.2 เปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ คำข้างที่เปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์นั้นมักจะเปลี่ยนระดับ
 เสียงของส่วนหน้าของคำเป็นเสียงตรี เช่น คำคำ ย้าวยาว เบื่อเบื่อ ดีดี
2. ถ้าคำเดิมมี 2 พยางค์ ขึ้นไป เสียงที่เปลี่ยนมักเป็นพยางค์หลังของส่วนที่เปลี่ยน
 ซึ่งอาจจะเป็น ส่วนหน้า หรือส่วนหลังของคำข้างและเท่าที่ปรากฏในภาษาไทย มักเปลี่ยนสระ
 เช่น อากงอาหาร อาหารอาแหน

ผู้ศึกษาคำซ้ำบางส่วนหลายท่านจัดคำซ้ำบางส่วนอยู่ในคำคู่ ดังนี้
 บรรเทา กิตติศักดิ์ (2533. หน้า 66 – 67) กล่าวว่า คำควบคู่ คือ การที่นำคำที่มี
 เสียงคล้ายคลึงกันมาควบคู่กัน เพื่อให้ออกเสียงง่ายขึ้นและมีความคล้องจอง ทำให้เกิดความ
 ไพเราะขึ้น คำที่นำมาควบคู่กัน เรียกว่า คำคู่ เช่น รุ่งรัง บู่บี้ จุกจิก อ้อแอ้ เป็นต้น

ลักษณะของคำคู่

1. คำคู่ที่เกิดจากคำโดดสองคำมาควบคู่กัน คำคู่ซึ่งคำหลังเป็นคำที่ไม่มีความหมาย
 เปล่งเสียงออกมาเพื่อความคล้องจอง เช่น กินแกน กวาดแกวด ดีได้ เป็นต้น
2. คำคู่ที่เกิดจากการนำคำที่มีพยัญชนะต้นตัวเดียวกัน แต่แตกต่างกันที่เสียงสระควบ
 คู่กัน เช่น งอแง ป้อแป้ คู่อี้ จอแจ เป็นต้น
3. คำคู่ที่เกิดจากการเพิ่มเสียงในคำที่มีสองพยางค์ ซึ่งมีเสียงว่างระหว่างคำเฉพาะคำ
 ในแม่กก ซึ่งมีเสียงห้วนฟังไม่ไพเราะ เช่น

จุกจิก	เป็น	จุกกะจิก
โตกตาก	เป็น	โตกกะตาก

เมื่อเพิ่มเสียงระหว่างกลางแล้วยังไม่ไพเราะ เพราะน้ำหนักเสียงไม่สมดุลกัน จึงเพิ่ม
 กะ เข้าหน้าคำหน้าอีก เช่น

จุกจิก	เป็น	กะจุกกะจิก
ตูกติก	เป็น	กะตูกกะติก
โตกตาก	เป็น	กะโตกกะตาก

4. คำคู่ที่เกิดจากการเพิ่มเสียง กะ หรือ กระ ลงหน้าคำที่ไม่ได้อยู่ในแม่กก แต่เพิ่ม
 เพื่อให้ออกเสียงได้สะดวก และมีเสียงไพเราะขึ้น เช่น

เลอล่า	เป็น	กะเลอกะล่า
ล่อแล่	เป็น	กะล่อกะแล่
รุ่งรัง	เป็น	กระรุ่งกระรัง

5. คำคู่ที่เพิ่มพยางค์ให้เหมือนคำแรกเพื่อให้เสียงสมดุลกัน เช่น

จุมกปาก	เป็น	จุมกจปาก
ขโมยใจ	เป็น	ขโมยขใจ

นัยรัตน์ กล้าวิเศษ (2540. หน้า 3) กล่าวว่า คำคู่ คือ การนำคำ 2 คำที่มีอักษรเดียวกัน แต่ต่างเสียงกันมาควบคู่กันเพื่อให้ออกเสียงสะดวกมีความไพเราะ สละสลวย และมีความหมายเด่นชัดยิ่งขึ้น เช่น โยเย โม่ม่ สูสี จับจ่าย อับอาย กระดูกระดิก กระโตกกระตาก

ดิเรกชัย มหัทธโนสิน (2516. หน้า 111) กล่าวถึงคำคู่ซึ่งจัดเป็นคำซ้ำประเภทหนึ่งดังนี้ คำคู่ เป็นคำซ้ำอีกประเภทหนึ่ง คือ เป็นประเภทที่มีการเปลี่ยนแปลงเสียงเดิมพยางค์เข้าไป เกิดเป็นคำคู่ได้หลายวิธี เช่น

1. ชนิดที่คำหลังเป็นคำพูดพุงๆ ไป สุดแต่แต่เสียงจะหลุดปากไป คำหลังไม่มีความหมาย ถ้าไม่ปรับเสียงขึ้นเป็นคำในภาษาก็ถือว่าเป็นสร้อยคำ ถ้าคำหลังเกิดมีใช้ในภาษาถิ่นก็ไม่ถือเป็นสร้อยคำ เช่น กวาดแกวด (กวาด – ภาษาไทยขาว) คำคู่ชนิดพูดพุงๆ ไป บางทีคำหลังก็กลายเป็นคำมีความหมายในภาษากลาง เช่น บุนนู้ อุดอู้
2. ชนิดที่เป็นไปตามระดับเสียงและตัวสะกด เช่น อ้อแอ้ ตุ๊กติก ไอ้เอ้ จู้จี้ โหรงเหรง
3. คำคู่นี้เข้ากันไม่สนิท จะเกิดเสียงแทรกจากตัวสะกดระหว่างคำ แต่เสียงคอนกันอยู่ จึงเอาเสียงแทรกกลางนี้ไปไว้ข้างหน้าด้วย หรือบางทีไม่ได้เอาเสียงไว้ข้างหน้า เช่น โตกตาก – โตกกะตาก – กะโตกกะตาก

เสนีย์ วิลาวรรณ (2520. หน้า 6 – 9) กล่าวว่า นอกจากคำประสมและคำซ้อนแล้ว ยังมีคำสร้างใหม่อีกจำพวกหนึ่งซึ่งมีลักษณะแตกต่างออกไป คำใหม่จำพวกนี้นอกจากจะสร้างขึ้นเพื่อให้เกิดความหมายใหม่แล้วยังคำนึงถึงเสียงของคำเป็นสำคัญอีกด้วย คำที่นำมารวมกันจะต้องมีเสียงพยัญชนะต้นอย่างเดียวกัน เสียงสระและตัวสะกดอาจเหมือนกันหรือแตกต่างกันก็ได้ เนื่องจากคำใหม่เหล่านี้ใช้พยัญชนะอย่างเดียวกัน เช่น เกกะกะ ชิงชัง คึกคัก สะอาดสะอาด จึงเรียกว่าคำคู่

การสร้างคำคู่มุ่งเสียงของคำเป็นสำคัญ คำที่นำมารวมกันไม่จำเป็นต้องมีความหมายทั้งหมดอย่างคำประสมหรือคำซ้อน อาจมีความหมายเพียงคำเดียว เช่น เงอะเงะ สรวลเส คำเงะ ไม่มีความหมาย หรือไม่มีความหมายทั้งหมด เช่น เล็กเล็ก ตูบตูปอง อิโนอิเหน่ แต่อย่างไรก็ดี คำคู่จะต้องเป็นคำที่มีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งในภาษา

ความสัมพันธ์ระหว่างสระของคำคู่

ก่อนที่จะเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างสระของคำคู่ จะต้องรู้ลักษณะของเสียงสระภาษาไทย ตามหลักภาษาศาสตร์ ดังนี้

สระแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ สระแท้และสระประสม

1. สระแท้ คือ สระเสียงเดียว ประกอบด้วยสระเสียงสั้น 9 เสียง สระเสียงยาว 9 เสียง รวม 18 เสียง
2. สระประสม คือ สระซึ่งมีสระแท้ประสมอยู่สองเสียง ประกอบด้วยสระเสียงสั้น 3 เสียง สระเสียงยาว 3 เสียง รวม 6 เสียง

สระแท้แบ่งตามส่วนของลิ้นที่กล่อมเกลาเสียงได้ ดังนี้

ตาราง 2 แสดงเสียงสระเดียว

ระดับลิ้น	ส่วนของลิ้น		
	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	อิ - อี	อึ - อือ	อุ - อู
กลาง	เอะ - เอ	เออะ - เออ	โอะ - โอ
ต่ำ	แอะ - แอ	อะ - อา	เอาะ - ออ

ที่มา : เสนีย์ วิลาวรรณ (2520. หน้า 6 – 9)

ความสัมพันธ์ระหว่างสระของคำคู่

1. คำคู่มักเกิดจากสระหลังกับสระหน้า ซึ่งอยู่ในระดับลิ้นขนาดกว้างของริมฝีปากเดียวกัน เช่น

1.1 อุ - อี อุ - อี เช่น ขลุขลิก ขุขิบ คู่คือ จูจี้

1.2 โอะ - เอะ โอะ - เอ เช่น ไชเซ โนมเม

1.3 เอาะ - แอะ ออ - แอ เช่น เกาะกะ เตาะแตะ ท้อแท้ งอแง

คำคู่ดังกล่าวเกิดขึ้นได้เพราะเป็นไปตามธรรมชาติของเสียง เรียกตามหลักภาษาศาสตร์ว่า การผลัดกันของเสียง (dissimilation) เมื่อมีการเปลี่ยนระดับโคนลิ้นจนเกิดสระหลังแล้ว เคลื่อนไหวของลิ้นจะทำให้มีการเปลี่ยนระดับปลายลิ้นต่อเนื่องกันไป และเกิดสระหน้าตามมา

2. คำคู่ที่เกิดจากสระกลาง สระหน้าหรือสระหลังกับสระกลาง เช่น

2.1 สระกลางกับสระกลาง อี-อะ เออะ-อะ เอ-อา เช่น คีคัก ตึงตัง
เว้งว่าง เซอะชะ เซอชา เยียบยาบ

2.2 สระหน้ากับสระกลาง อี-อะ เออะ-อะ เอ-อา เช่น จริงจ้ง ลิบลับ เกกะ
เปะปะ เก้งก้าง เคว้งคว้าง เพ้นพ่าน

2.3 สระหลังกับสระกลาง อุ-อะ อุ-อา อู-อา โอ-อา เช่น กุกัก
ขุขระ ชูซ่า อูยฉาย ชุ่มช้าม โอ้อ่า

สระกลาง อะ-อา มีโอกาสเกิดร่วมกับสระอื่นได้ง่าย เพราะเมื่อลิ้นส่วนใดส่วนหนึ่ง เคลื่อนไหว ลิ้นส่วนกลางมักเคลื่อนตามไปด้วย

3. ใช้สระต่างๆ

3.1 สระผสมกับสระผสม เช่น เรียไร ไกล่เกลี่ย เบียงบาย ยั่วเย้า ยั่วเยี้ย

3.2 สระผสมกับสระแท้ เช่น เจือจาน ลวนลาม รวนเร เรียราด

3.3 สระแท้กับสระแท้ เช่น เร้วอน

ความสัมพันธ์ระหว่างพยัญชนะตัวสะกดของคำคู่

1. มีตัวสะกดตัวเดียวกันในเมื่อใช้สระที่เป็นคู่กัน คือ สระหน้ากับสระหลัง หรือ สระกลางกับสระอื่นๆ เช่น รุ่งรัง โจนเจน ยิบยับ พับเพียบ

2. ตัวสะกดวรรคเดียวกัน แต่เป็นพยัญชนะต้นวรรคกับพยัญชนะท้ายวรรค และ ใช้สระเดียวกัน เช่น แจกแจง แทรกแซง เปียดเปียน เพลิดเพลิน ทาบทาม รวบรวม

3. ใช้ตัวสะกดได้ต่างๆ ในเมื่อมีสระเดียวกัน เช่น ชุกชุม แดกแดน ลักลั่น ยกยก้อน
สอดส่อง

4. ใช้ตัวสะกดและสระได้ต่างๆ เช่น เบียงบาย ค้างค้ำน ปลดเปลื้อง ควบคุม
พุ่มเพื่อย

จันทร์ศรี สุปัญญากรและเรียบม ศรีทองเพชร (2518. หน้า 37-38) กล่าวว่า คำคู่ได้แก่ คำที่มีพยัญชนะต้นและตัวสะกดตรงกัน แต่ประสมด้วยสระต่างกัน สระนั้นมักเป็นสระที่มีที่ เกิดใกล้เคียงกัน มักเป็นสระหน้ากับสระหลัง เนื่องจากเวลาออกเสียง ถ้าออกเสียงจากหลังไป

หน้าจะสะดวกกว่าออกเสียงสระหน้าไปหลังหรือหลังซ้ำกัน การทำเสียงให้ต่างกันนี้ เป็นไปตามธรรมชาติ เรียกว่าการผลัดกันของเสียง (dissimilation) คำคู่ที่ปรากฏในภาษาไทยมีดังนี้

1. สระหลังสูง – หน้าสูง (อุ อุ กับ อิ อี) คู่คือ ชุบชิบ กรุ้มกริม หุดหวิด หงุดหงิด
2. สระหลังกลาง – หน้ากลาง (โอะ โอะ กับ เอะ เอ) เช่น โลเล โมเม โพล์เพล้
3. สระหลังต่ำ – หน้าต่ำ (เออะ ออ กับ แอะ แอ) เช่น เหลาะเหละ จ๊อกแจ้ก

อ้อนแอ้น มอมแมม ออดแอด เออะแอะ

4. สระกลาง – ต่ำกลาง (เออะ เออ กับ อะ อา) เช่น เล่อล่า เซอซ่า เหลอหลา

เงอะงะ เซอะชะ

5. สระกลางหน้า – กลางต่ำ (เอะ เอ กับ อะ อา) เช่น เกะกะ هنگห่ง

เคว้งคว้าง เก้งก้าง

6. สระหลังกลาง – กลางต่ำ (โอะ โอะ กับ อะ อา) เช่น ไครมคราม ไ่อ้อา โฝงผาง

7. อื่นๆ เช่น ชูซ่า ปูปะ มูมมาม ชิชะ ลิบลับ เออออ วีรธ

บางที่ใช้วิธีเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นแทนที่จะเปลี่ยนเสียงสระ เช่น เดินเหิน รอบคอบ เงียบเชียบ อ้อมค้อม เลื่อยเจื่อย (คนมักพูดว่าเรื่อยเจื่อย)

คำที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำคู่ มีผู้ศึกษาบางท่านจัดอยู่ในคำซ้อนเพื่อเสียง ดังนี้ บรรจบ พันธเมธา (2541. หน้า 69–73) กล่าวว่า ด้วยเหตุที่คำซ้อนเพื่อเสียง มุ่งเสียงยิ่งกว่าความหมาย คำที่เข้ามาซ้อนจึงอาจจะไม่มี ความหมายเลย เช่น โล กับ เล หรือมีความหมายเพียงคำเดียว มอม กับ แมม มอม มีความหมาย แต่แมม ไม่มีความหมาย บางทีแต่ละคำมีความหมาย แต่ความหมายไม่เนื่องกับความหมายใหม่เลย เช่น งอแง งอ หมายถึง คด ไค้ง แต่แง หมายถึง เสียงร้องของเด็ก ส่วนงอแง หมายถึง ไม่สู้ เอาใจยาก วิธีสร้างคำซ้อนเพื่อเสียง จึงต่างกับคำซ้อนเพื่อ ความหมายดังนี้

วิธีการสร้างคำซ้อนเพื่อเสียง

1. นำคำที่เสียงมีที่ก่ระดับเดียวกัน หรือใกล้เคียงกันซ้อนกันเข้า
2. ซ้อนกันแล้ว จะเกิด ความหมายใหม่ ซึ่งโดยมากไม่เนื่องกับความหมายของคำเดียวแต่ละคำ แต่ที่มีความหมายเนื่องกันก็มี

ลักษณะของคำซ้อนเพื่อเสียง

1. เสียงของคำที่มาซ้อนกันมีที่เกิดใกล้เคียงกัน ที่ถือว่าเป็นเสียงใกล้เคียงกันคือ อาจเป็นสระหน้ากับกลาง หรือสระหลังกับกลาง หรือสระหลังด้วยกัน

2. เสียงของคำที่มาซ้อนกันมีเสียงที่เกิดระดับเดียวกัน ดังกล่าวแล้วในเรื่องเสียงสระ เสียงระดับเดียวกันคือ เสียงที่เกิดเมื่อโคนลิ้นหรือปลายลิ้นกระดกขึ้นได้ระดับเดียวกัน เสียงสระหน้ากับสระหลังที่ถือว่าอยู่ในระดับเดียวกัน ได้แก่ อี กับ อุ เอะ กับ โอะ แอะ กับ เอาะ แต่คำที่นำมาซ้อนกัน เสียงสระหลังจะเป็นคำตัน เสียงสระหน้าเป็นคำท้าย ที่เป็นเช่นนี้คงเป็นเพราะเมื่อเวลาออกเสียงลมหายใจจะต้องผ่านจากด้านหลังของปากมาทางด้านหน้า

3. คำที่นำมาซ้อนกันมีสระเดียวกันแต่ตัวสะกดต่างกัน มี 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

3.1 ตัวสะกดต่างกันระหว่างแม่ตัวสะกดวรรคเดียวกัน คือ ระหว่างแม่กก กับ กง แม่กด กับ กน และแม่กบ กับ กม ดังนี้

แม่กก กับ กง	เช่น	แจจแจ จักจั้ง
แม่กด กับ กน	เช่น	อัดอั้น ออดอ้อน เพลิดเพลิน
แม่กบ กับ กม	เช่น	รวบรวม ปราบปราม

3.2 ตัวสะกดต่างกันไม่จำกัดวรรค ได้แก่

แม่กก กับ กม	เช่น	ซุกซุม
แม่กก กับ กน	เช่น	แตกแตน ลักลั่น
แม่กก กับ เกย	เช่น	ทักทาย ยักย้าย
แม่กด กับ กง	เช่น	สอดส่อง

4. คำที่นำมาซ้อนกัน ต่างกันทั้งสระ และตัวสะกด

แม่กก กับ กง	เช่น	ย่งยาก
แม่กก กับ กน	เช่น	รุกราน นุกน้น
แม่กม กับ เกย	เช่น	พุ่มเพื่อย

คำท้าย เป็นคำที่ไม่มีเสียงตัวสะกดเลยก็มี เช่น ลบหลู่ ปนเป เชือนแซ
หมิ่นเหม่ ลาดเลา หดหู่ เตรีตเตร่

การที่เสียงซ้อนกันได้โดยไม่มีกำหนดเช่นนี้ ต้องถือเป็นเสียงที่เหมาะสมแล้ว จึงนับเป็นความสามารถของผู้สร้างคำที่เลือกเสียงที่คนพูดได้ถนัดและฟังถูกหู มิฉะนั้นคำเหล่านี้คงหาได้อยู่ในภาษายืนยาวมาจนทุกวันนี้ไม่ คำบางคำเมื่อแยกคำตันคำท้ายออกแล้วเห็นได้ว่ามีความหมายคล้ายกัน ควรนับเป็นคำซ้อนเพื่อความหมายได้ แต่ก็เลือกเสียงให้เป็นที่น่าสนใจ

คำซ้อนเพื่อเสียงด้วย เพื่อให้ออกเสียงได้ง่าย สะดวก ฟังดี เป็นที่ถูกใจ คำใดที่มีลักษณะที่เหมาะสมทั้งเสียงและความหมาย คำนั้นย่อมติดอยู่ในภาษาได้ง่ายและยืนยาว

5. คำที่ซ้อนกัน มีสระเดียวกันแต่ตัวสะกดคำท้ายกร่อนเสียงหายไป คำเหล่านี้เชื่อว่าคงจะเป็นคำซ้ำ เมื่อเสียงไปลงหนักที่คำต้น เสียงคำท้ายที่ไม่ได้เน้นจึงกร่อนหายไป น่าสังเกตว่าเมื่อตัวสะกดกร่อนหายไป เสียงสูงต่ำจะเปลี่ยนแปลงไปด้วยเพื่อชดเชยกับเสียงกร่อนนั้น ๆ เช่น จอนจ่อ (จาก จอนๆ)

คำซ้อนเพื่อเสียงลักษณะต่างๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้น มักจะสลับหน้าสลับหลังกันไม่ได้ คือจะเปลี่ยนคำท้ายขึ้นมาไว้คำต้น หรือคำต้นลงไปเป็นคำท้ายไม่ได้ เพราะเสียงที่ซ้อนกันนั้นเป็นเสียงที่เลือกแล้วว่าออกได้สะดวกสบาย เสียงคำท้ายจึงมักเป็นเสียงปิด คือ มีตัวสะกดเป็นคำเป็นบ้าง ไม่มีตัวสะกดบ้าง หรือเป็นสระเสียงยาวบ้าง เช่น ใช้ว่า ขับซ้อน ไม่ใช่ ซ้อนขับ จะมีใช้บ้างก็ในกลอน เช่น ใช้กระส่ายกระสับ แทน กระสับกระส่าย

นิตยา กาญจนวรรณ , เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ และ ทิพย์สุนทร อนันบุตร. (2533. หน้า 51 – 54) กล่าวว่า คำซ้อนเพื่อเสียง มุ่งที่เสียงยิ่งกว่าความหมาย คือ คำที่นำมาซ้อนกันนั้นไม่จำเป็นต้องมีความหมายใกล้เคียงกัน แต่เสียงจะต้องไปด้วยกันได้ ดังนั้นคำซ้อนเพื่อเสียงบางคำจึงสร้างขึ้นจากคำที่ไม่มีความหมายหรือไม่มีที่ใช้ทั้งคำต้นและคำท้าย บางคำมีความหมายหรือที่ใช้เฉพาะคำต้น บางคำมีความหมายหรือที่ใช้เฉพาะคำท้าย บางคำมีความหมายทั้งคำต้นและคำท้าย แต่ความหมายที่ได้มาใหม่ไม่เกี่ยวข้องกับความหมายเดิม

การสร้างคำซ้อนเพื่อเสียง ต้องคำนึงถึงเสียงเป็นสำคัญ ว่าเสียงจะไปกันได้ดีหรือไม่ จึงมีวิธีการสร้างที่ต่างไปจากคำซ้อนเพื่อความหมาย โดยเราอาศัยการออกเสียงสระในภาษาไทยมาช่วยในการสร้าง สามารถเขียนเป็นแผนผังการออกเสียงและวิธีสร้างได้ดังนี้

1. ให้คำต้นและคำท้ายมีเสียงสระที่เกิดแห่งเดียวกัน คือเป็นสระหน้าด้วยกัน สระกลางด้วยกัน หรือสระหลังด้วยกัน มาซ้อนกันเข้า ส่วนใหญ่จะเป็นเสียงสระกลาง เช่น

อี – อา	เช่น	อี้อา อี้อา หรือหว่า
อี – อะ	เช่น	ตึงตัง ทึกทัก
เออ – อา	เช่น	เชอซ่า เทิบทาบ เียบยาบ
เออะ – อะ	เช่น	เงอะงะ เหวอะหะ

2. ให้คำต้นและคำท้ายมีเสียงสระที่เกิดใกล้เคียงกัน คือ สระหน้า ช้อนกับสระกลาง หรือสระหลัง ช้อนกับสระกลาง

สระหน้าช้อนกับสระกลาง เช่น

อิ – อะ เช่น ชิงช้า จริงจัง

เอ – อา เช่น เก้งก้าง

เอะ – อะ เช่น เกะกะ เปะปะ

แอ – อา เช่น แกรกกราก แสกสาก

3. ให้คำต้นและคำท้ายมีเสียงสระที่เกิดในระดับเดียวกัน คือ เสียง อี ช้อนกับเสียง อุ เสียง เอ ช้อนกับ โอ เสียง แอ ช้อนกับเสียงออ แต่ลักษณะการช้อนคำแบบนี้ทำให้เราออกเสียงลำบาก คือ ต้องออกเสียงสระหน้าก่อน แล้วกลับมาออกเสียงสระหลัง เราจึงลบลที่เสียงสระหลังมาไว้ข้างหน้า ดังนี้

อุ – อี เช่น ยูอี้ บู้บี้

โอ – เอ เช่น โยเกเยก

ออ – แอ เช่น อ้อแอ้ ร่อแร่ งอแง

นอกจากวิธีการสร้างทั้งสามวิธีนี้แล้ว คำช้อนเพื่อเสียงยังมีลักษณะอย่างอื่นอีก คือ

1. คำต้นและคำท้ายมีที่สระต่างกัน โดยไม่เป็นไปตามวิธีการสร้างที่กล่าวถึงแล้ว และตัวสะกดก็ต่างกัน เช่น เคียดแค้น ฟุ่มเฟือย บ่ายเบี่ยง ยักเยื้อง

2. คำต้นและคำท้ายมีที่สระเดียวกัน แต่ตัวสะกดต่างกัน เช่น ชุกชุม ออดอ้อน แจกแจง

3. คำต้นเป็นคำที่มีเสียงตัวสะกด คำท้ายไม่มีตัวสะกด เข้าใจว่าเสียงตัวสะกดกร่อนหายไปเพราะออกเสียงไม่หนักพอ เช่น หมิ่นเหม่ พั่นเพ

4. คำต้นเป็นคำที่มีเสียงตัวสะกด คำท้ายไม่มีตัวสะกด แต่เสียงตัวสะกดของคำท้ายที่หายไปนั้น เสียงสูงต่ำจะเปลี่ยนแปลงไปด้วย เพื่อเป็นการชดเชยกับเสียงที่กร่อนหายไป คำพวกนี้มักจะมีที่มาจากคำซ้ำ เช่น รอยรอย กลายเป็น รอยร่อ ต่อมากลายเป็น รอยหรอ

กุสุมา รัชมณี (2530. หน้า 8) กล่าวว่า คำช้อนเพื่อเสียง คือ การนำคำที่มีเสียงใกล้เคียงกันมาช้อนกัน อาจเป็นคำที่มีความหมายเพียงพยางค์เดียว เช่น มอมแมม หรืออาจไม่มีความหมายทั้งสองพยางค์ เช่น ทุบทุบ เป็นต้น

กฤตวิทย์ ดวงสร้อยทอง (2522. หน้า 148 – 150) กล่าวว่า คำซ้อนเพื่อเสียงมุ่งที่เสียง ยิ่งกว่าความหมาย ความที่เข้าคู่กันอาจไม่มีความหมายเลย เช่น โลเล หรือมีความหมายเพียงคำใดคำหนึ่ง เช่น มอมแมม หรือแต่ละคำมีความหมายไม่ต่อเนื่องกับความหมายใหม่เลย เช่น งอ คือ คด โค้ง แง คือ เสียงร้องของเด็ก เป็น งอแง คือ เอาใจยาก ไม่สู้

วิธีสร้างคำซ้อนเพื่อเสียง

1. นำคำที่มีเสียงที่เกิดระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกันมาซ้อนกัน
2. ซ้อนกันแล้วจะเกิดความหมายใหม่ ซึ่งโดยมากไม่ต่อเนื่องกับความหมายของคำเดียวแต่ละคำ แต่ที่มีความหมายต่อเนื่องกันก็มี

ประโยชน์ของคำซ้อนเพื่อเสียง

1. ทำให้ได้คำใหม่
2. ได้คำที่มีเสียงกระทบกระทั่งกัน ใช้ในการพรรณนาลักษณะได้ใกล้เคียงความจริง
3. ได้คำที่มีทั้งเสียงและความหมายใหม่โดยอาศัยคำเดิมที่มีอยู่แล้ว
4. ช่วยให้รู้ความหมายของคำบางคำที่นำมาซ้อน เช่น ลูกศิษย์ลูกหา เป็นน้องเป็นนุ่ ไม่ใช่เป็นคำอุทานเสริมบทที่ใส่เข้ามาเฉยๆ

ลักษณะของคำซ้อนเพื่อเสียง

1. เสียงของคำที่มาซ้อนมีที่เกิดใกล้เคียงกัน
2. เสียงที่เกิดระดับเดียวกัน
3. มีที่เกิดอื่นๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ตัวสะกดคำต้น คำท้ายต่างกันก็มี
4. คำที่มาซ้อนกันมีสระเดียวกัน แต่ตัวสะกดต่างกันมี 2 ลักษณะ คือ
 - 4.1 ตัวสะกดต่างกันระหว่างแม่ตัวสะกด วรรณคดีเดียวกัน เช่น แจกแจง อัดอั้น
 - 4.2 ตัวสะกดต่างกันไม่จำกัดวรรณคดี เช่น ชุกชุม ยอกย้อน ทักทาย
5. คำที่นำมาซ้อนกันต่างกันทั้งเสียงสระและตัวสะกด เช่น ยุ่งยาก ยักเยื้อง บุกบัน คังคั่น เอียงอาย ปลดเปลื้อง ฯลฯ

๒ ๔ ส.ย. ๒๕๔๙

๖. คำซ้อนกันที่มีสระเดียวกันแต่ตัวสะกดคำท้ายกร่อนเสียงหายไปเป็นเสียงยาว **สนั่นหอสมน** จากคำซ้ำ เช่น ร้อยหรือ เลินเล่อ โยกโย้ ฯลฯ หรือเปลี่ยนตัวสะกดคำหลังเป็นพยัญชนะท้ายวรรคอื่น เช่น เรียบเรียบ – เรียบเรียง ซ้ำซ้ำ – ซ้ำชั้น เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้น แสดงว่า คำซ้ำบางส่วน ตรงกับคำซ้ำชนิดอูจจารณวิลาส (Euphonic Couple) ของพระยาอนุมานราชธน ซึ่งผู้สนใจบางท่าน เรียกว่า คำซ้ำที่ถือการออกเสียงเป็นสำคัญ คำซ้ำประเภทเปลี่ยนเสียง คำคู่ และคำซ้อนเพื่อเสียง

ก่อนที่จะศึกษาวิเคราะห์การซ้ำเสียงของคำซ้ำเสียงบางส่วนนั้น สิ่งที่สำคัญคือต้องเข้าใจเสียงในภาษาไทย เพื่อการจำแนกเสียงที่ถูกต้อง ซึ่งมีผู้ศึกษาเรื่องเสียงในภาษาไทยไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

ปรีชา ทิพนพงศ์ (๒๕๒๒. หน้า ๑๖ – ๑๗) กล่าวถึงระบบเสียงภาษาไทย ดังนี้ โดยปกติในการเปล่งเสียงพูดของมนุษย์ออกมาเป็นคำหนึ่งๆ นั้น จะต้องใช้องค์ประกอบในการออกเสียง (organs of speech) ทำเสียงต่างๆ ที่มีอยู่ในระบบภาษาของตนออกมาเป็นเสียงคำหนึ่งๆ อย่างมีระเบียบตามลำดับด้วย เช่น ในการออกเสียงคำว่า “กิน” จะเริ่มด้วยหน่วยเสียง /ก/ ก่อน แล้วจึงออกหน่วยเสียง /อิ/ และ /น/ ตามลำดับ

ด้วยเหตุนี้ ในการศึกษากระบวนเสียงภาษาไทย จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงระบบและระเบียบของเสียงในภาษาไทย กล่าวคือ ศึกษาถึงหน่วยเสียงต่างๆ ว่ามีกี่ชนิด อะไรบ้าง แต่ละหน่วยเสียงมีคุณสมบัติของเสียง และตำแหน่งที่เกิดต่างกันอย่างไร สามารถปรากฏในลักษณะใดได้บ้าง มีระเบียบในการเรียงลำดับของหน่วยเสียงเข้าเป็นพยางค์หรือคำได้อย่างไร ดังนี้ เป็นต้น

หน่วยเสียงในภาษาไทย

หน่วยเสียงหรือเสียงสำคัญในภาษาเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดในภาษา ซึ่งโดยปกติแล้วถ้าปรากฏตามลำพังเพียงหน่วยเสียงเดียวจะไม่มี ความหมาย เว้นแต่จะปรากฏร่วมกันหลายหน่วยเสียง จึงจะเกิดความหมายขึ้นได้

หน่วยเสียงในภาษาไทยที่สำคัญมีอยู่ ๓ ชนิด คือ

๑. หน่วยเสียงพยัญชนะ
๒. หน่วยเสียงสระ
๓. หน่วยเสียงวรรณยุกต์

หน่วยเสียงทั้ง ๓ ชนิดนี้มีจำนวน ลักษณะ และหน้าที่ที่แตกต่างกัน

วิจิตร ยอดสุวรรณ และคณะ (2519. หน้า 12 – 17) กล่าวถึงหน่วยเสียงพยัญชนะไทย ดังนี้ พยัญชนะไทย 44 รูป มีหน่วยเสียง 21 หน่วยเสียง ดังนี้

1. ก	สัญลักษณ์ที่ใช้อักษรไทย	/ก/	สัญลักษณ์ตามสากล	/k/
2. ข ฃ ค ฅ	“	/ค/	“	/kh/
3. ง	“	/ง/	“	/ŋ/
4. จ	“	/จ/	“	/c/
5. ฉ ฌ ฎ	“	/ช/	“	/ch/
6. ซ ศ ษ ส	“	/ส/	“	/s/
7. ญ ย	“	/ย/	“	/y/
8. ด ฎ	“	/ด/	“	/d/
9. ต ฏ	“	/ต/	“	/t/
10. ถ ท ฐ ฑ ฒ	“	/ท/	“	/th/
11. น ฌ	“	/น/	“	/n/
12. บ	“	/บ/	“	/b/
13. ป	“	/ป/	“	/p/
14. ผ พ ภ	“	/พ/	“	/ph/
15. ฟ ฝ	“	/ฟ/	“	/f/
16. ม	“	/ม/	“	/m/
17. ร	“	/ร/	“	/r/
18. ล ฬ	“	/ล/	“	/l/
19. ว	“	/ว/	“	/w/
20. ห ฮ	“	/ฮ/	“	/h/
21. อ	“	/อ/	“	/ʔ/

การที่เราออกเสียง ก ข ค ง ว่า กอ ขอ คอ นั้น ไม่ใช่เสียงพยัญชนะ แต่เป็นชื่อตัวอักษร เสียงของพยัญชนะเหล่านี้ คือ /เก้อะ/ /เข้อะ/ /เค้อะ/ ฯลฯ

หน่วยเสียงพยัญชนะ จัดตามฐานที่เกิดเสียงได้ตามแผนภูมิดังนี้

ตาราง 3 แสดงเสียงพยัญชนะ

ชนิดของเสียง	ริมฝีปากทั้งสอง	ริมฝีปากล่างกับฟันบน	ปุ่มเหงือก	ปุ่มเหงือกกับเพดาน แข็ง	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	คอหอย
หยุด สอดคล้อง อโฆษะ	ป		ต			ก	อ
โฆษะ	บ		ด				
อนัด อโฆษะ	พ		ท			ค	
กึ่งเสียดสี สอดคล้อง อโฆษะ				จ			
อนัด อโฆษะ				ช			
เสียดสี อโฆษะ		ฟ	ช				ฮ
นาสิก โฆษะ	ม		น			ง	
ข้างลิ้น โฆษะ			ล				
ร้าว โฆษะ			ร				
กึ่งสระ โฆษะ	ว				ย		

ที่มา: วิจิตร ยอดสุวรรณ และคณะ (2519. หน้า 12 – 17)

ลักษณะของเสียง

เพื่อเข้าใจแผนภูมิข้างต้น จำเป็นต้องศึกษาส่วนประกอบ 4 อย่าง คือ

1. **โฆษะ และ อโฆษะ** หรือเสียงก้องและไม่ก้อง คือ เมื่อออกเสียง ลมพยายามดันเส้นเสียงที่ปิดออกมา และเกิดการสั่นสะเทือนที่เส้นเสียง สามารถทดสอบได้ด้วยการเอามือจับลูกกระเดือก ถ้าเส้นเสียงสั่น ก็เป็นเสียงก้อง หรือที่เรียกในภาษานาสิกว่า โฆษะ (voiced) ลองออกเสียง /บ/ , /ด/ ก็จะเห็นชัด ส่วนมากเมื่อเส้นเสียงเปิดไม่มีการสั่นสะเทือนของเส้นเสียง ก็เรียกว่า เสียงไม่ก้อง หรือ เสียงอโฆษะ (voiceless) ลองออกเสียง /ป/ , /ท/ ก็จะเห็นชัด

2. **สัทและถนิต** คือ เสียงที่ออกมาจากกลุ่มลมพุ่งออกมาโดยแรง เรียกว่าหนักหรือเสียงถนิต และเสียงที่ออกมาไม่มีลมพุ่งออกมาโดยแรง เรียกว่า พยัญชนะเสียงเบาหรือสัท เราจะทดสอบได้โดยการเอาหลังมือจ่อไว้ใกล้ๆ ปากขณะออกเสียง จะรู้สึกว่ามีลมมากระทบ อย่างเช่นออกเสียง /พ/ ซึ่งถือว่าเป็นเสียงถนิต หรือจะทดสอบโดยใช้จุดไม้ขีดไว้ใกล้ๆ ปากก็ได้ ถ้าเป็นเสียงถนิต ไม้ขีดนั้นจะดับ

3. **ตำแหน่งของเสียง** คือ ตำแหน่งที่ลมจากปอดมาพร้อมอยู่เพื่อจะผ่านพ้นออกไปเมื่อฐานกรณ์บนและฐานกรณ์ล่างเปิด หรือจุดที่ลมกระทบมากที่สุด

3.1 ฐานกรณ์ล่าง ส่วนใหญ่แล้วเคลื่อนไหวได้ ได้แก่ ริมฝีปากล่าง ส่วนต่างๆข้างลิ้น (ในการออกเสียงที่ใช้ฐานกรณ์บนที่อยู่ส่วนหน้าของปาก ฐานกรณ์ล่าง ก็ใช้ส่วนหน้าของลิ้น ถ้าใช้ฐานกรณ์บนที่อยู่ส่วนหลังของช่องปาก เช่น เพดานแข็ง เพดานอ่อน ลิ้นไก่ ก็ใช้ส่วนหลังของลิ้น) ส่วนเสียงที่คอหอย (glottal) นั้นไม่สามารถจะบอกได้ว่าอวัยวะส่วนใดเป็นฐานกรณ์บนหรือล่าง เพราะเส้นเสียงเป็นฐานกรณ์สำคัญในการออกเสียงในคอหอย

ฐานกรณ์ล่างที่มีความสำคัญในการออกเสียง คือ

- ก. ริมฝีปาก
- ข. ปลายลิ้น
- ค. ส่วนหน้าของลิ้น
- ง. ส่วนหลังของลิ้น

3.2 ฐานกรณ์บน ส่วนมากเคลื่อนไหวไม่ได้ แต่ก็มีส่วนที่เคลื่อนไหวได้อยู่บ้าง เช่น ริมฝีปากบน ลิ้นไก่ เป็นต้น ฐานกรณ์บนที่มีความสำคัญในการออกเสียง คือ

- ก. ริมฝีปากบน
- ข. ฟันบน
- ค. ปุ่มเหงือก
- ง. บริเวณถัดจากปุ่มเหงือก
- จ. เพดานแข็ง
- ฉ. เพดานอ่อน
- ช. ลิ้นไก่
- ซ. ช่องอาหารส่วนต้น
- ฎ. คอหอย

4. ประเภทของเสียง ในภาษาเสียงที่เปล่งออกมา แบ่งออกได้ 7 ประเภท ตามลักษณะของลมที่ผ่านออกมา

4.1 เสียงหยุดหรือเสียงกัก (Stop) เกิดจากการกักลมไว้ ณ จุดใดจุดหนึ่ง ภายในปากหรือคอหอย ทำให้ความกดดันของลมจากปอดสูงขึ้น พร้อมทั้งจะระเบิดออกมาทันทีที่เปิดให้ลมออก ฉะนั้นบางท่านก็เรียกว่า เสียงระเบิด (plosive) เสียงหยุดจะออกต่อเนื่องกันไม่ได้ ได้แก่ เสียง /บ/ , /ป/ , /ม/ , /พ/ เสียงหยุดนี้มีฐานกรณ์ ณ ตำแหน่งต่างๆ กันได้ และแบ่งออกเป็นหลายชนิด เช่น สนิล และธนิธ

4.2 เสียงกึ่งเสียดสี (Affricative) เป็นเสียงที่ออกมาสสมระหว่างเสียงหยุด และเสียงเสียดสี บางท่านก็จัดว่าเป็นเสียงหยุด ครั้งแรกหยุดลมไว้ก่อน แล้วจึงปล่อยลมออกมาแบบเสียงเสียดสี เสียงกึ่งเสียดสีในภาษาไทย ก็ได้ /จ/ , /ช/

4.3 เสียงเสียดสี (Fricative) เป็นเสียงที่ปล่อยให้ลมผ่านออกมาได้ติดต่อกัน โดยมีเสียงเสียดสีกับฐานกรณ์ล่าง ณ จุดใดจุดหนึ่งในปาก เสียงเสียดสีนี้แบ่งออกเป็นสองชนิดตามลักษณะของลิ้นเมื่อใช้ในการออกเสียงเสียดสี คือ เสียงเสียดสีลิ้นแบบ (Slit fricatives) คือ เวลาออกเสียงลิ้นก็แบบในลักษณะแบนๆ ธรรมดาและเสียงเสียดสีลิ้นเป็นร่อง (grove fricative) คือ เมื่อออกเสียง สองข้างลิ้นจะสูงขึ้นทำให้เกิดเป็นร่องตรงรอยกลางลิ้น ได้แก่ เสียง /ส/

4.4 เสียงนาสิก (Nasals) การออกเสียงนาสิกนี้จะต้องลดลิ้นไก่ (uvula) ลง มีการกักลม ณ จุดใดจุดหนึ่งในช่องปาก (oral cavity) และให้ออกทางช่องจมูกได้ เสียงนาสิกในภาษาไทยมี 3 เสียง คือ /ม/ , /น/ และ /ง/

4.5 เสียงข้างลิ้น การออกเสียงนี้จะต้องเอาปลายลิ้นและปุ่มเหงือก ริมฝีปากปิดน้อยๆ ปล่อยให้ลมออกมาข้างๆ ลิ้น เสียงนี้ภาษาไทยก็คือ /ล/ ซึ่งเป็นเสียงโฆษะ

4.6 เสียงลิ้นกระดกหรือร่ว (flapped or thrillid) เสียงนี้ออกได้โดยการกระดกลิ้นขึ้นไปใกล้ปุ่มเหงือก ส่วนที่ชิดกับเพดานแข็ง แล้วลดลิ้นลงสำหรับบางคนหรือร่วลิ้นสำหรับบางคน ขณะเดียวกันก็ปล่อยลมให้ดันออกมาผ่านเส้นเสียงออกทางปาก เสียงนี้ในภาษาไทยก็คือ /ร/ ซึ่งเป็นเสียงโฆษะ

อนึ่ง มีนักภาษาศาสตร์บางท่าน รวมเรียกเสียงข้างลิ้นและเสียงลิ้นกระดกกว่าเสียงพยัญชนะเหลว (liquids) ทั้งนี้เพราะสองเสียงนี้สามารถเข้ากล้ำกับเสียงพยัญชนะอื่นได้นั่นเอง

4.7 เสียงอัมสระ หรือ เสียงกึ่งสระ (Semivowels) ที่เรียกเช่นนี้ก็เพราะเป็นเสียงที่มีลักษณะคล้ายกับสระมาก เวลาออกเสียงยกขึ้นสูง (ทำนองเดียวกับสระสูงซึ่งจะกล่าวไป) เสียงกึ่งสระในภาษาไทยมี /ว/ , /ย/ ซึ่งเป็นเสียงโฆษะด้วยกันทั้งคู่

กมล การฤศล (2527. หน้า 25 – 26) กล่าวถึงคุณสมบัติของเสียงพยัญชนะดังนี้ คุณ
สมบัติของเสียงพยัญชนะ แบ่งเป็น

1. เป็นเสียงพยัญชนะต้น เสียงพยัญชนะทั้ง 21 เสียง เป็นเสียงพยัญชนะต้นหรือ
เสียงต้นพยางค์ได้ทุกเสียง เช่น กิน ข้าว (เสียง ค) ง่าย ดี มี สุข (เสียง ช) เกอะ (เสียง ท)
2. เป็นเสียงตัวสะกด เสียงพยัญชนะ 21 เสียงนี้ เป็นเสียงตัวสะกด หรือเสียง
พยัญชนะท้ายพยางค์ไม่ได้ครบทุกเสียง "...ถ้าว่าตามตำราของโบราณจารย์ของไทยก็มีอยู่ 8
เสียง หรือแจกได้เป็น 8 แม่ คือ แม่กก กด กบ กก กน กม เกย เกว หรือกล่าวว่าเป็น เสียง ก
ด บ ง น ม ย ว เท่านั้นที่เป็นเสียงท้ายพยางค์..."

อย่างไรก็ดีในปัจจุบันนี้นักภาษาศาสตร์ถือว่า แม่กด และ แม่กบ นั้น เสียงพยัญชนะ
ท้ายพยางค์เป็นเสียง ต และ ป มิใช่ ด และ บ เพราะเหตุว่า ต และ ป เป็นเสียงไม่ก้อง ใกล้เคียง
เคียงกับการออกเสียงตัวสะกดหรือพยัญชนะท้ายพยางค์มากกว่า ด และ บ เข้าชุดกับแม่กก ซึ่ง
เสียงพยัญชนะท้ายพยางค์เป็นเสียง ก อันเป็นเสียงไม่ก้องเหมือนกัน นอกจากนี้ เสียง อ นั้น
นักภาษาศาสตร์ว่าเป็นพยัญชนะท้ายพยางค์ได้ในกรณีที่ใส่สระเสียงสั้น และออกเสียงเต็มที (คือ
ไม่ออกเสียงเบา) เช่น จะ (มีเสียง อ เป็นเสียงพยัญชนะท้าย) ฉะนั้น (พยางค์ จะ ไม่มีเสียง อ
เป็นพยัญชนะท้ายเพราะออกเสียงเบา)

ตัวอย่างเสียงพยัญชนะท้ายพยางค์

เสียง ก ท้ายพยางค์ (แม่กก) ได้แก่ คำหรือพยางค์ที่สะกดด้วย ก ช ค ฆ เช่น
ดอก โรค เมฆ

เสียง ด ท้ายพยางค์ (แม่กด) ได้แก่ คำหรือพยางค์ที่สะกดด้วยพยัญชนะ จ ช ซ ฎ
ฏ ฐ ฑ ฒ ด ต ถ ท ธ ศ ษ ส เช่น พจน กษ ก๊าซ รัฐ ครุฑ วัฒน มด เหตุ รด โจทย์
โกรธ เพศ โทษ รส

เสียง บ หรือ ป ท้ายพยางค์ (แม่กบ) ได้แก่คำหรือพยางค์ที่สะกดด้วยพยัญชนะ บ
ป พ ฟ ภ เช่น ทราบ ฐป ทรัพย์ ลาภ

เสียง ง ท้ายพยางค์ (แม่กง) ได้แก่ คำหรือพยางค์ที่สะกดด้วยพยัญชนะ ง เช่น แพง
สงฆ์

เสียง น ท้ายพยางค์ (แม่กน) ได้แก่ คำหรือพยางค์ที่สะกดด้วยพยัญชนะ ณ ฌ น ร
ล ฬ เช่น ชาญ คุณ เพี้ยน จร กล กาฬ

เสียง ม ท้ายพยางค์ (แม่กม) ได้แก่ คำหรือพยางค์ที่สะกดด้วยพยัญชนะ ม เช่น สม
พรหม

เสียง ย ห้ายพยางค์ (แม่เกย) ได้แก่ คำหรือพยางค์ที่สะกดด้วยพยัญชนะ ย เช่น
เมย น้อย

เสียง ว ห้ายพยางค์ (แม่เกอว) ได้แก่ คำหรือพยางค์ที่สะกดด้วยพยัญชนะ ว
เช่น สว แจ้ว

3. เสียงควบกล้ำ เสียงพยัญชนะในภาษาไทยเป็นเสียงควบกล้ำกับเสียงพยัญชนะอื่น
ได้ 3 เสียง คือ ร ล ว โดยควบกล้ำกับเสียงพยัญชนะต่างๆ ดังนี้

เสียง ร ควบกล้ำ คือ เสียง กร คร ตร ทร พร พร ดร บร ฟร เช่น กริช ขรัว
(เสียง คร) ไคร ตรวจ ทฤษฏี ปรง เพราะ ดราฟต์ บริดจ์ ฟรี

เสียง ล ควบกล้ำ คือ เสียง กล ดล ปล พล บล ฟล เช่น กลาย ชลึง (เสียง คล)
คลาด เปลว เผลอ (เสียง พล) ปลั่ง บล็อก แพลต

เสียง ว ควบกล้ำ คือ เสียง กว คว เช่น กวาง ขวา (เสียง คว) ควาย
อนึ่ง เสียงควบกล้ำนี้เป็นได้เฉพาะเสียงพยัญชนะต้นหรือเสียงพยางค์เท่านั้น จะไม่ปรากฏเป็น
เสียงตัวสะกดหรือเสียงท้ายพยางค์เลย เช่น คำว่า มิตร เสียงพยัญชนะท้ายพยางค์คือ เสียง ต
(หรือ ด) ไม่ใช่ ตร

เสียงควบกล้ำนั้น ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2523. หน้า 70) ได้แสดงเป็นตาราง ดังนี้

ตาราง 4 แสดงเสียงพยัญชนะควบกล้ำ

เสียงต้น เสียงควบ	ก	ค	ต	ท	ป	พ	บ	ด	ฟ
ร	กร	คร	ตร	ทร	ปร	พร	бр	ดร	ฟร
ล	กล	คล			ปล	พล	บล		ฟล
ว	กว	คว							

ที่มา : กมล การกุศล (2527. หน้า 25 – 26)

ปรีชา ทิฉินพงศ์ (2522. หน้า 37 – 47) กล่าวถึง ระบบเสียงสระภาษาไทย ดังนี้ เสียง
สระเป็นเสียงที่มีความดังก้องกระจายมากที่สุดของพยางค์ และเป็นเสียงที่เป็นแกนกลางของ
พยางค์ คือ สามารถให้เสียงพยัญชนะเกาะข้างหน้าและข้างหลังได้

ในการออกเสียงสระ ลมจะถูกส่งขึ้นมาจากปอด ผ่านเส้นเสียงซึ่งอยู่ในลักษณะปิด ทำให้เส้นเสียงสั่น เกิดเป็นเสียงก้อง แล้วลมจะผ่านตรงเหนือกลางลิ้น ออกมาทางช่องปาก โดยไม่มีอวัยวะส่วนใดในปากปิดกั้นทางลมเอาไว้ อย่างไรก็ตาม ในการปล่อยลมออกมา อวัยวะในปากอาจจะอยู่ในลักษณะและตำแหน่งที่ต่างกัน อันเป็นเหตุให้เกิดเสียงสระที่ต่างกัน อวัยวะสำคัญที่เป็นตัวการทำให้เกิดเสียงสระต่างกัน คือ ลิ้นกับริมฝีปาก

ถ้าเราลองออกเสียงสระต่อไปนี้ คือ อี-อี อี้-อี้ และ อุ-อุ ตามลำดับ แล้วสังเกตการเคลื่อนไหวของลิ้นและริมฝีปาก จะพบว่า ตำแหน่งของลิ้นและริมฝีปากจะค่อยๆ เปลี่ยนไป กล่าวคือ เมื่อออกเสียง อี-อี ลิ้นส่วนหน้าจะยกขึ้นสูงและริมฝีปากแผ่กว้างเมื่อออกเสียง อี้-อี้ ลิ้นส่วนกลางจะยกขึ้นสูงและริมฝีปากแคบเข้า และเมื่อออกเสียง อุ-อุ โคนลิ้นจะยกขึ้นสูงและริมฝีปากห่อกลม

อนึ่ง ถ้าเราออกเสียงสระ อี-อี เอะ-เอ แอะ-แอ และ อะ-อา ตามลำดับ ก็จะสังเกตพบว่า ริมฝีปากจะค่อยๆ อ้ากว้างออกตามลำดับด้วย และในขณะเดียวกัน ลิ้นซึ่งอยู่ในระดับสูงสุด คือ ใกล้กับเพดานปากก็จะค่อยๆ ต่ำลงจนห่างจากเพดานปากมากขึ้นๆ ด้วย

ด้วยเหตุนี้ ในการอธิบายลักษณะการออกเสียงสระ จึงสรุปได้ 3 ลักษณะ คือ

1. ส่วนของลิ้น
2. ระดับของลิ้น
3. ลักษณะริมฝีปาก

1. ส่วนของลิ้น ลิ้นแต่ละส่วนจะออกเสียงสระได้ไม่เหมือนกัน โดยปกติเขาจะแบ่งลิ้นออกเป็น 3 ส่วน คือ

- 1.1. ลิ้นส่วนหน้า ทำให้เกิดเสียงสระหน้า ได้แก่ อี-อี เอะ-เอ แอะ-แอ
- 1.2. ลิ้นส่วนกลาง ทำให้เกิดเสียงสระกลาง ได้แก่ อี้-อี้ เออะ-เออ อะ-อา
- 1.3. ลิ้นส่วนหลัง ทำให้เกิดเสียงสระหลัง ได้แก่ อุ-อุ โอะ-โอ เอาะ-ออ

2. ระดับของลิ้น ลิ้นแต่ละส่วนสามารถยกขึ้นและลดต่ำลง ทำให้เกิดเสียงสระได้ต่างกัน แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

- 2.1. ระดับสูง ทำให้เกิดเสียงสระ อี-อี อี้-อี้ อุ-อุ
- 2.2. ระดับกลาง-สูง ทำให้เกิดเสียงสระ เอะ-เอ เออะ-เออ โอะ-โอ
- 2.3. ระดับกลาง-ต่ำ ทำให้เกิดเสียงสระ แอะ-แอ เอาะ-ออ
- 2.4. ระดับต่ำ ทำให้เกิดเสียงสระ อะ-อา

3. **ลักษณะริมฝีปาก** ริมฝีปากทำหน้าที่ช่วยกล่อมเกลາเสียงสระที่เปล่งออกมา ให้มีลักษณะแตกต่างกัน มี 2 ลักษณะ คือ

3.1. ริมฝีปากกริ (unrounded) ทำให้เกิดเสียงสระหน้า ได้แก่ อี-อี เอะ-เอ
แอะ-แอ และทำให้เกิดเสียงสระกลางค่อนข้างไปหลัง ได้แก่ อื-อื เอะ-เออ อะ-อา

3.2. ริมฝีปากห่อ (rounded) ทำให้เกิดเสียงสระหลัง ได้แก่ อุ-อุ โอะ-โอ
เออะ-เออ

เสียงสระในภาษาไทย

เสียงสระในภาษาไทยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. สระเดี่ยว
2. สระประสม

สระเดี่ยว สระเดี่ยวในภาษาไทย มี 18 หน่วยเสียง แบ่งเป็นสระเสียงสั้น 9 หน่วย และสระเสียงยาว 9 หน่วย ทั้งสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวจำแนกออกเป็น 3 พวก ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ตาราง 5 แสดงเสียงสระเดี่ยว

ระดับลิ้น	ริมฝีปากกริ				ริมฝีปากกลม	
	สระหน้า		สระกลาง		สระหลัง	
	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว
ระดับสูง	อี	อี	อื	อื	อุ	อุ
ระดับกลาง	เอะ	เอ	เออะ	เออ	โอะ	โอ
ระดับต่ำ	แอะ	แอ	อะ	อา	เออะ	เออ

ที่มา : ปรินชา ทิชนพงศ์ (2522. หน้า 37 – 47)

1. สระหน้า ได้แก่ สระที่ใช้ลิ้นส่วนหน้าทำเสียง มีอยู่ 6 เสียง คือ

1.1 สระอิ เรียกว่า สระหน้า – สูง – สั้น ใช้ลิ้นส่วนหน้ายกขึ้นในระดับสูง ออกเสียงสั้น ริมฝีปากรี

1.2 สระอี เรียกว่า สระหน้า – สูง – ยาว ใช้ลิ้นส่วนหน้ายกขึ้นในระดับสูง เช่นเดียวกับสระอิ แต่ออกเสียงยาวกว่า ริมฝีปากรีเช่นเดียวกัน

1.3 สระเอะ เรียกว่า สระหน้า – กลาง – สั้น ใช้ลิ้นส่วนหน้ายกขึ้นระดับกลาง ค่อนข้างสูง ออกเสียงสั้น ริมฝีปากรี

1.4 สระเอ เรียกว่า สระหน้า – กลาง – ยาว ใช้ลิ้นส่วนหน้ายกขึ้นระดับกลาง ค่อนข้างสูงเช่นเดียวกับสระเอะ แต่ออกเสียงยาวกว่า ริมฝีปากรี

1.5 สระเอาะ เรียกว่า สระหน้า – ต่ำ – สั้น ใช้ลิ้นส่วนหน้ายกขึ้นในระดับต่ำ ออกเสียงสั้น ริมฝีปากรี

1.6 สระแอ เรียกว่า สระหน้า – ต่ำ – ยาว ใช้ลิ้นส่วนหน้ายกขึ้นในระดับต่ำ เช่นเดียวกับสระเอาะ แต่ออกเสียงยาวกว่า ริมฝีปากรีเช่นเดียวกัน

*หมายเหตุ เมื่อระดับลิ้นลดต่ำลง ลักษณะริมฝีปากก็จะเปิดกว้างมากขึ้นด้วย

2. สระกลาง ได้แก่ สระที่ใช้ลิ้นส่วนกลางทำเสียง มีอยู่ 6 เสียง คือ

2.1 สระอุ เรียกว่า สระกลาง – สูง – สั้น ใช้ลิ้นส่วนกลางค่อนไปทางหลัง ยกขึ้นระดับสูง ออกเสียงสั้น ริมฝีปากรี

2.2 สระอู เรียกว่า สระกลาง – สูง – ยาว ใช้ลิ้นส่วนกลางค่อนไปทางหลังยกขึ้นระดับสูงเช่นเดียวกับสระอุแต่ออกเสียงยาวกว่า ริมฝีปากรีเช่นเดียวกัน

2.3 สระเออะ เรียกว่า สระกลาง – กลาง – สั้น ใช้ลิ้นส่วนกลางค่อนไปทางหลัง ยกขึ้นระดับกลาง ออกเสียงสั้น ริมฝีปากรี

2.4 สระเออ เรียกว่า สระกลาง – กลาง – ยาว ใช้ลิ้นส่วนกลางค่อนไปทางหลัง ยกขึ้นระดับกลางเช่นเดียวกับสระเออะ แต่ออกเสียงยาวกว่า ริมฝีปากรีเช่นเดียวกัน

2.5 สระอะ เรียกว่า สระกลาง – ต่ำ – สั้น ใช้ลิ้นส่วนกลางยกขึ้นระดับต่ำมาก ออกเสียงสั้น ริมฝีปากรี

2.6 สระอา เรียกว่า สระกลาง – ต่ำ – ยาว ใช้ลิ้นส่วนกลางยกขึ้นระดับต่ำมาก เช่นเดียวกับสระอะ แต่ออกเสียงยาวกว่า ริมฝีปากรีเช่นเดียวกัน

***หมายเหตุ** ในการออกเสียงสระกลางเหล่านี้ เมื่อระดับลิ้นลดต่ำลง ลักษณะริมฝีปากก็จะเปิดกว้างมากขึ้นด้วยเช่นเดียวกับสระหน้า อย่างไรก็ตาม โดยปกติ ลักษณะริมฝีปากขณะออกเสียงสระกลาง ก็จะเปิดกว้างกว่าสระหน้านิดหนึ่งด้วย

3. สระหลัง ได้แก่ สระที่ใช้ลิ้นส่วนหลังทำเสียง มีอยู่ 6 เสียง คือ

3.1 สระอุ เรียกว่า สระหลัง – สูง – ล้วน ใช้ลิ้นส่วนหลังยกขึ้นในระดับสูง ออกเสียงสั้น ริมฝีปากห่อกลม

3.2 สระอู เรียกว่า สระหลัง – สูง – ยาว ใช้ลิ้นส่วนหลังยกขึ้นระดับสูง เช่นเดียวกับสระอุ แต่ออกเสียงยาวกว่า ริมฝีปากห่อกลมเช่นเดียวกัน

3.3 สระโอะ เรียกว่า สระหลัง – กลาง – ล้วน ใช้ลิ้นส่วนหลังยกขึ้นระดับกลาง ออกเสียงสั้น ริมฝีปากห่อกลม

3.4 สระโอ เรียกว่า สระหลัง – กลาง – ยาว ใช้ลิ้นส่วนหลังยกขึ้น ระดับกลาง เช่นเดียวกับสระโอะ แต่ออกเสียงยาวกว่า ริมฝีปากห่อกลมเช่นเดียวกัน

3.5 สระเออะ เรียกว่า สระหลัง – ต่ำ – ล้วน ใช้ลิ้นส่วนหลังยกขึ้นในระดับต่ำ ออกเสียงสั้น ริมฝีปากห่อกลม

3.6 สระออ เรียกว่า สระหลัง – ต่ำ – ยาว ใช้ลิ้นส่วนหลังยกขึ้นระดับต่ำ เช่นเดียวกับสระเออะ แต่ออกเสียงยาวกว่า ริมฝีปากห่อกลมเช่นเดียวกัน

***หมายเหตุ** ในการออกเสียงสระหลังเหล่านี้ เมื่อระดับลิ้นต่ำลง ลักษณะริมฝีปากก็จะเปิดกว้างมากขึ้นด้วยเช่นเดียวกับสระหน้าและสระกลาง

สระประสม ในภาษาไทยมีอยู่ 6 เสียง ทุกเสียงมีลักษณะเป็นสระประสมเสียงตก (Falling Diphthongs) คือ เกิดจากการเลื่อนของลิ้นในระดับสูงลงสู่ระดับต่ำ ดังนี้

ตาราง 6 แสดงเสียงสระประสม

ระดับลิ้น \ ส่วนของลิ้น	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	อี	อึ	อุ
กลาง			
ต่ำ		อะ	อา

ที่มา : ปรีชา ทิชนพงศ์ (2522. หน้า 37 – 47)

1. สระเอียะ เป็นสระประสม เกิดจากลิ้นส่วนหน้าตรงตำแหน่งสระอี เลื่อนลดระดับลงสู่ตำแหน่งสระอะอย่างรวดเร็ว จนฟังคล้ายๆ กับเสียงสระอีประสมกับสระอะ
2. สระเอีย เป็นสระประสม เกิดจากลิ้นส่วนหน้าตรงตำแหน่งสระอีเลื่อนลดระดับลงสู่ตำแหน่งสระอาอย่างรวดเร็ว จนฟังคล้ายๆ กับเสียงสระอีประสมกับสระอา
3. สระเอือะ เป็นสระประสม เกิดจากลิ้นส่วนกลางตรงตำแหน่งสระอีเลื่อนลดระดับลงสู่ตำแหน่งสระอะอย่างรวดเร็วจนฟังคล้ายๆ กับเสียงสระอีประสมกับสระอะ
4. สระเอือ เป็นสระประสม เกิดจากลิ้นส่วนกลางตรงตำแหน่งสระอีเลื่อนลดระดับลงสู่ตำแหน่งสระอาอย่างรวดเร็วจนฟังคล้ายๆ กับเสียงสระอีประสมกับสระอา
5. สระอัวะ เป็นสระประสม เกิดจากลิ้นส่วนหลังตรงตำแหน่งสระอะเลื่อนลดระดับลงสู่ตำแหน่งสระอะอย่างรวดเร็ว จนฟังคล้ายๆ กับเสียงสระอุประสมกับสระอะ
6. สระอัว เป็นสระประสม เกิดจากลิ้นส่วนหลังตรงตำแหน่งสระอุเลื่อนลดระดับลงสู่ตำแหน่งสระอาอย่างรวดเร็ว จนฟังคล้ายๆ กับเสียงสระอุประสมกับสระอา

สระประสมทั้ง 6 เสียงนี้ ในตำราที่ว่าด้วยหน่วยเสียง (phonemics) ถือว่ามี 3 หน่วยเสียงเท่านั้น คือ รวมเสียงสระประสมสั้น – ยาว แต่ละคู่เข้าเป็นหน่วยเสียงเดียวกัน ทั้งนี้เพราะความสั้นยาวของสระประสมแต่ละคู่เหล่านี้ ก็ไม่สามารถนำมาคู่เทียบเสียงกันได้อีกด้วย คือ ไม่สามารถปรากฏในที่แวดล้อมเดียวกันได้ ทั้งนี้เพราะ สระประสมสั้นจะเกิดในที่แวดล้อมที่มีหน่วยเสียง /ʔ/ เป็นพยัญชนะสะกดและมีวรรณยุกต์เป็นเสียงเอก หรือเสียงตรีเสมอ เช่น เฝียะ จัวะ

ฯลฯ ส่วนสระประสมเสียงยาวจะไม่เกิดในที่แวดล้อมเช่นนี้เลย ดังนั้น เพื่อความประหยัดตามหลักเศรษฐกิจจึงรวมเสียงสระประสม ลั้น – ยาว แต่ละคู่เข้าด้วยกัน ได้เป็น 3 หน่วยเสียง ดังนี้ สระเอีย สระเอือ สระอัว

ตำแหน่งของเสียงสระภาษาไทย

เสียงสระในภาษาไทยทุกเสียงตกอยู่ในตำแหน่งกลางคำ และท้ายคำเท่านั้น จะไม่ตกอยู่ในตำแหน่งต้นคำเลย ดังนี้

1. เกิดกลางคำ เช่น การ หิน จวบ เสียง เดิน โคน
2. เกิดท้ายคำ เช่น ข้า ดี โต คู่

ศรีจันทร์ วิชาตรง (2542. หน้า 28) กล่าวว่า ในปัจจุบันไม่นับสระเกินทั้ง 8 เสียงนี้เป็นสระ ทั้งนี้เพราะสระทั้ง 8 เสียง มีเสียงสระซ้ำกับเสียงสระที่กล่าวมาแล้ว และมีเสียงพยัญชนะรวมอยู่ด้วย ดังนี้

อำ มีเสียงสระ อะ และมีเสียง ม สะกด

ไอ มีเสียงสระ อะ และมีเสียง ย สะกด

ไอ มีเสียงสระ อะ และมีเสียง ย สะกด

เอา มีเสียงสระ อะ และมีเสียง ว สะกด

ฤ ฤๅ อ่านว่า รี รี มีเสียงพยัญชนะ ร ประสม จึงไม่นับเป็นเสียงสระ

ฦ ฦๅ อ่านว่า ลี ลี มีเสียงพยัญชนะ ล ประสม จึงไม่นับเป็นเสียงสระ

อนันต์ ทรงวิทยา และเนารัตน์ ทรงวิทยา (2524. หน้า 57 – 59) กล่าวถึงเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยว่า วรรณยุกต์ เป็นเครื่องหมายแสดงระดับสูงต่ำของหน่วยเสียงในภาษา ซึ่งความสูงต่ำของเสียงสามารถทำให้คำที่มีรูปพยัญชนะและสระเหมือนกัน มีความหมายแตกต่างกัน เช่น

เลื่อ	เลือ	เลื้อ
ไซ	ไซ	ไซ
นา	น่า	น้ำ

ระดับความสูงต่ำของเสียง เกิดจากการสั่นสะเทือนของเส้นเสียง ในอัตราต่างกัน เสียงที่สามารถทำระดับสูงต่ำได้ คือ เสียง โฆษะ คำพูดทุกๆ คำจะมีเสียงโฆษะ เพราะมีเสียงสระประกอบอยู่ในคำพูดนั้นๆ เสมอ

หน่วยเสียงวรรณยุกต์

ในภาษาไทยมีอยู่ 5 หน่วยเสียง คือ หน่วยเสียงสามัญ หน่วยเสียงเอก หน่วยเสียงโท หน่วยเสียงตรี หน่วยเสียงจัตวา

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ระดับ (Level tone) ได้แก่ เสียงวรรณยุกต์ที่มีระดับคงที่สม่ำเสมอไม่เปลี่ยนระดับสูงต่ำของคำหรือพยางค์ มีอยู่ 3 หน่วยเสียง คือ

1.1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์เอก เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีระดับต่ำ (low tone) เช่น เก่ง เป้า อาบ ผิด แตก หลุด เกิด จบ

1.2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์สามัญ เป็นวรรณยุกต์ที่มีระดับเสียงปานกลาง (mid) ไม่มีตัวอักษรแทนเสียง เช่น เธอ สีม เดือน ทอง กิน บุญ ยำ จริง

1.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ตรี ได้แก่ วรรณยุกต์ที่มีระดับเสียงสูง (high tone) เช่น รัก นี้ ข้า คิด คล้อง ร้าย เอ๊ะ ฟูบ

2. หน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยน (Contour tone) ได้แก่ เสียงวรรณยุกต์ของพยางค์หรือคำที่ไม่คงที่ในระดับใดระดับหนึ่ง ขณะออกเสียงตอนปลายของเสียงจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมจะเปลี่ยนจากระดับเสียงต่ำไปเป็นระดับเสียงสูง หรือจากระดับเสียงสูงไปเป็นระดับเสียงต่ำก็ได้ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่เปลี่ยนนี้ มี 2 หน่วยเสียง

2.1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์โท หรือเรียกว่า วรรณยุกต์เปลี่ยนตก (falling tone) ได้แก่ วรรณยุกต์ที่มีระดับเสียงตอนต้นพยางค์หรือคำสูง แต่ตอนปลายจะมีระดับเสียงต่ำลงจากเสียงเดิม เช่น เลิก คำ หนี้ ยาก คืบ เหล่า ไหม้ ค่าง

2.2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์จัตวา หรือเรียกว่า วรรณยุกต์เปลี่ยนขึ้น (rising tone) ได้แก่ วรรณยุกต์ที่ประกอบขึ้นเป็นพยางค์หรือคำนั้น มีระดับเสียงต่ำในตอนต้นพยางค์หรือคำ แต่คำในตอนปลายระดับเสียงจะสูงขึ้น เช่น เขียว เหลือง สาว หาย จุ่มจุ่ม หมา ฤง ฯลฯ

การแบ่งประเภทของวรรณยุกต์ข้างต้นนั้นตรงกับการแบ่งของเสาวรัตน์ ดาราวงษ์ (2523. หน้า 71) คือแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ วรรณยุกต์ระดับ และวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ ซึ่งอนันต์ ทรงวิทยา และเนาวรัตน์ ทรงวิทยา ใช้ชื่อว่า หน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยน

จากข้อมูลข้างต้น นักภาษาศาสตร์หลายท่านอธิบายความหมายของคำซ้ำเสียงบางส่วน และเสียงในภาษาไทยแตกต่างกัน ดังนั้นในวิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงยึดหลักดังต่อไปนี้

คำซ้ำเสียงบางส่วนแบบสองพยางค์ คือ คำสองพยางค์ที่ออกเสียงซ้ำกันบางเสียง อาจจะซ้ำเฉพาะเสียงพยัญชนะ สระ หรือวรรณยุกต์

เสียงในภาษาไทย ประกอบด้วย เสียงพยัญชนะ เสียงสระ เสียงวรรณยุกต์

เสียงพยัญชนะ แยกได้ดังนี้

1. เสียงพยัญชนะต้น พิจารณาตามลักษณะลม ลักษณะการออกเสียง และที่เกิดเสียง ดังนี้

1.1. ลักษณะลม แบ่งได้ดังนี้

1.1.1 เสียงหยุด

1.1.2 เสียงเสียดแทรก

1.1.3 เสียงกึ่งเสียดแทรก

1.1.4 เสียงนาสิก

1.1.5 เสียงข้างลิ้น

1.1.6 เสียงร่ว

1.1.7 เสียงกึ่งสระ

1.2. เสียงก้อง ไม่ก้อง

1.3. เสียงหนัก เสียงเบา

1.4. ที่เกิดเสียง มีดังนี้

1.4.1 ริมฝีปากทั้งคู่

1.4.2 ริมฝีปากล่างฟันบน

1.4.3 ปุ่มเหงือก

1.4.4 ปุ่มเหงือกต่อเพดานแข็ง

1.4.5 เพดานแข็ง

1.4.6 เพดานอ่อน

1.4.7 ช่องคอ

เสียงพยัญชนะต้น มี 21 เสียง ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 7 แสดงเสียงพยัญชนะ

ชนิดของเสียง	ริมฝีปากทั้งสอง	ริมฝีปากล่างกับฟันบน	ปุ่มเหงือก	ปุ่มเหงือกกับเพดาน แข็ง	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	คอหอย
หยุด เบา ไม่ก้อง	ป		ต			ก	อ
ก้อง	บ		ด				
หนัก ไม่ก้อง	พ		ท			ค	
กึ่งเสียดแทรก เบา ไม่ก้อง				จ			
หนัก ไม่ก้อง				ช			
เสียดแทรก ไม่ก้อง		ฟ	ข				ฮ
นาสิก ก้อง	ม		น			ง	
ข้างลิ้น ก้อง			ล				
รวิ ก้อง			ร				
กึ่งสระ ก้อง	ว				ย		

ที่มา : เสาวรัตน์ คาราวงษ์ (2523. หน้า 71)

2. เสียงพยัญชนะควบกล้ำ คือ เสียงพยัญชนะที่ออกเสียง 2 เสียงพร้อมกัน โดยพยัญชนะควบกล้ำ มี ร ล ว

3. เสียงพยัญชนะท้าย คือ เสียงตัวสะกด ซึ่งแยกเป็น 8 เสียง ตามมาตราตัวสะกด ดังนี้ มาตราตัวสะกด แม่กก กด กบ กง กน กม เกย เกอว

เสียงสระ มี 2 ประเภท คือ เสียงสระเดี่ยว เสียงสระประสม

1. เสียงสระเดี่ยว พิจารณาตามตำแหน่งลิ้น ระดับลิ้น ลักษณะริมฝีปาก และ ลักษณะการออกเสียง

ตำแหน่งลิ้น แยกเป็น ลิ้นส่วนหน้า กลาง หลัง

ระดับลิ้น แยกเป็น ลิ้นระดับสูง กลาง ต่ำ

ลักษณะริมฝีปาก แยกเป็น ริมฝีปากจีบกลม ริมฝีปากไม่จีบกลม

ลักษณะการออกเสียง แยกเป็น เสียงสั้น เสียงยาว

สระเดี่ยว มี 18 เสียง ดังตาราง

ตาราง 8 แสดงเสียงสระเดี่ยว

ส่วนของลิ้น ระดับลิ้น	หน้า		กลาง		หลัง	
สูง	อิ	อี	อี้	อี	อุ	อู
กลาง	เอะ	เอ	เออะ	เออ	โอะ	โอ
ต่ำ	แอะ	แอ	อะ	อา	เอาะ	ออ

ที่มา : เสาวรัตน์ ดาราวงษ์ (2523. หน้า 71)

2. เสียงสระประสม มี 6 เสียง คือ เอียะ เอีย เอือะ เอือ อัวะ อัว

เสียงวรรณยุกต์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เสียงวรรณยุกต์ระดับ เสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ

1. เสียงวรรณยุกต์ระดับ มี 3 เสียง คือ เสียงวรรณยุกต์สามัญ เอก ตรี

2. เสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ มี 2 เสียง คือ เสียงวรรณยุกต์โท จัตวา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

กรรณิการ์ ชินะโชติ ได้ศึกษาเปรียบเทียบคำซ้ำในภาษาไทยและภาษาเขมรในวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การเปรียบเทียบคำซ้ำแบบหนึ่งในภาษาไทยและภาษาเขมร" สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี 2516 ศึกษาเปรียบเทียบคำซ้ำทั้งสองภาษาประเภทที่มีการเปลี่ยนรูปคำต่างจากรูปคำเดิมในด้านรูปคำ เสียงคำและหน้าที่ของคำซ้ำอย่างละเอียด ผลการศึกษาพบว่าคำซ้ำในภาษาไทยและภาษาเขมรมีรูปแบบโครงสร้างของคำเหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ แต่ลักษณะหน่วยเสียงทั้งพยัญชนะต้น สระ และพยัญชนะตัวสะกดของคำซ้ำใน 2 ภาษานี้จะแตกต่างกันมาก นอกจากนี้ยังพบว่าคำซ้ำในภาษาไทยและภาษาเขมรมีวิธีการสร้างคำเหมือนกันคือ คำสร้อยเมื่อปรากฏกับคำหลักอาจเปลี่ยนหน้าที่ของคำหลักจากหน้าที่หนึ่งเป็นอีกหน้าที่หนึ่งได้ในทั้งสองภาษา

ฟู เจิง โหย่ว ได้ศึกษาคำซ้ำในภาษาจีนและภาษาไทย จัดทำเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง "คำซ้ำในภาษาจีนและภาษาไทย : การศึกษาเปรียบเทียบ" สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี 2526 พิจารณานิตยของคำที่ซ้ำได้ รูปแบบ เสียง หน้าที่และความหมายของคำซ้ำในทั้งสองภาษา ผลการศึกษาพบว่า คำในภาษาจีนและภาษาไทยส่วนใหญ่จะนำมาซ้ำได้ รูปแบบคำซ้ำในภาษาจีนและภาษาไทยแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ คำซ้ำประเภทอิสระและคำซ้ำประเภทไม่อิสระในด้านของเสียง คำซ้ำทั้งสองภาษาต่างก็มีคำซ้ำที่เปลี่ยนแปลงทั้งสองภาษา หน้าที่ของคำซ้ำในภาษาไทยส่วนใหญ่เหมือนกับคำเดิม ส่วนหน้าที่ของคำซ้ำในภาษาจีนบางคำจะเกี่ยวข้องกับรูปแบบคำซ้ำ ถ้ารูปแบบของคำซ้ำต่างกันจะทำให้หน้าที่ของคำซ้ำแตกต่างกันไป ส่วนความหมายของคำซ้ำในภาษาจีนและภาษาไทย 8 ประเภทเป็นความหมายที่ตรงกันคือ ปรากฏทั้งสองภาษา 6 ประเภท

เปรมินทร์ คาระวี ได้ศึกษาคำซ้ำในภาษาไทย จัดทำเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง "รูปและความหมายของคำซ้ำพยางค์ที่เป็นคำคุณศัพท์และคำกริยาวิเศษณ์ในภาษาสงขลา" สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี 2530 ผลการศึกษาพบว่า คำซ้ำพยางค์สามารถจำแนก โดยใช้เกณฑ์ทางเสียงเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ คำซ้ำพยางค์ที่มีโครงสร้างทางเสียงของคำสองพยางค์และคำซ้ำพยางค์ที่มีโครงสร้างของคำมากกว่าสองพยางค์ คำซ้ำพยางค์แต่ละกลุ่มยังแบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ คำซ้ำพยางค์ที่มีความแตกต่างของโครงสร้างของพยางค์ที่การลงเสียงหนัก - เบา คำซ้ำพยางค์ที่มีโครงสร้างของพยางค์อย่างน้อย 1 พยางค์และคำซ้ำพยางค์ที่โครงสร้างพยางค์มีความแตกต่างกันที่เสียงพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ ใน

ด้านความหมายพยางค์อาจแยกออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ คำซ้ำพยางค์ที่มีความหมายในตัวเอง และคำซ้ำพยางค์ที่ไม่มีความหมายในตัวเอง

มาลี เบญจพงษ์ ได้ศึกษาคำซ้ำในภาษาไทย จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “คำสองพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเหมือนกัน” สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี 2529 วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษานิตของคำสองพยางค์ ซึ่งเกิดจากคำที่มีเสียงพยัญชนะต้นเหมือนกัน ศึกษานิตและความหมายของคู่คำ ซึ่งเป็นคำพยางค์เดียว 2 คำ ที่มีเสียงพยัญชนะต้นเหมือนกัน รวมทั้งรูปแบบการประกอบคู่คำเข้าเป็นคำสองพยางค์ จากการศึกษาพบว่า คำสองพยางค์ที่มีเสียงพยัญชนะต้นเหมือนกัน มี 2 ประเภท คือ คำสองพยางค์ประเภทที่คู่คำสลับกันไม่ได้ เช่น จิตใจ และคำสองพยางค์ประเภทที่คู่คำสลับที่กันได้ เช่น กลิ้ง กับ เกลือก คำทั้งสองประเภทนี้ อาจเป็นคำชนิดเดียวกัน หรือต่างชนิดกับคู่คำก็ได้ ส่วนคู่คำที่ประกอบกันเข้าเป็นคำสองพยางค์ ก็อาจเป็นคำชนิดเดียวกันหรือต่างชนิดกันก็ได้ คำสองพยางค์อาจเกิดจากคู่คำที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน หรือต่างกัน ในกรณีที่เป็นคำสองพยางค์ที่คู่คำสลับที่กันได้ คำสองพยางค์ทั้งคู่นั้น อาจมีความหมายคล้ายกันหรือต่างกันได้

วาสนา สุตตาสอน ได้ศึกษาคำซ้ำในภาษาลาว จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ลักษณะคำซ้ำของภาษาลาวในถิ่นญเวียง” สาขาวิชาภาษาศาสตร์และภาษาเอเชียอาคเนย์ มหาวิทยาลัยมหิดล ประจำปี 2530 พบว่า คำซ้ำเป็นลักษณะการสร้างคำที่สำคัญอีกวิธีหนึ่งในภาษาไทยอีสาน เพราะคำซ้ำในภาษาไทยอีสานจะสามารถสื่อความหมายด้านลักษณะรูปร่างและขนาดต่างๆ ของคน สัตว์ หรือสิ่งของ โดยผู้พูดและผู้ฟังมีความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำจึงจะสามารถสื่อสารกันได้อย่างถูกต้อง สำหรับคำซ้ำในภาษาถิ่นอีสาน มีรูปแบบ และการแสดงความหมายสรุปได้ดังนี้ คือ คำซ้ำในภาษาไทยอีสานถิ่นญเวียง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ คำซ้ำแท้ คำซ้ำเทียม คำซ้ำสามารถเกิดในตำแหน่งของคำนาม หรือคำสรรพนาม เพื่อทำหน้าที่เป็นคำนามหลักของนามวลี หรือเกิดในตำแหน่งของคำกริยาเพื่อทำหน้าที่เป็นกริยา วลี และตำแหน่งที่เกิดมากที่สุดของคำซ้ำแท้และคำซ้ำเทียม คือ เป็นคำวิเศษณ์ ซึ่งทำหน้าที่ขยายคำนามหรือกริยาที่อยู่ข้างหน้าคำซ้ำนั้นๆ

สุดจิตต์ วิชชุโรจน์ ได้ศึกษาคำซ้ำในภาษาเมียน-เย้า จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การซ้ำคำในภาษาเมียน-เย้า” สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี 2534 พบว่า การซ้ำคำในภาษาเมียน-เย้า มี 2 วิธี คือ วิธีที่ 1 เป็นกระบวนการสร้างคำด้วยรูปแบบทางภาษาทางเสียงโดยคำซ้ำประเภทนี้สร้างขึ้นจากคำตั้ง วิธีที่ 2 เป็นกระบวนการสร้างคำด้วยรูปแบบทางเสียงโดยไม่มีคำตั้ง จากข้อสรุปผลการศึกษาการซ้ำคำในภาษาเมียน-เย้า พบว่าการซ้ำคำ

แต่ละแบบทั้งที่เป็นการซ้ำในคำที่เกิดจากการซ้ำคำตั้ง และการซ้ำในคำที่ไม่ได้เกิดจากการซ้ำคำตั้งจะมีรูปแบบทางเสียงที่แสดงความสัมพันธ์กับความหมายเสมอ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้พบว่าเสียงวรรณยุกต์มีบทบาทในการซ้ำคำในภาษานี้อยู่มาก โดยในการซ้ำคำบางรูปแบบ จะมีกฎการเกิดเสียงวรรณยุกต์ที่ขึ้นอยู่กับการยืมหรือพยงค์ตายของหน่วยซ้ำที่อยู่ในคำซ้ำ

เรณู พ่วงปิ่น ได้ศึกษาคำซ้ำในภาษาไทย จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะคำซ้ำภาษาถิ่นนครไทยกับภาษาไทยถิ่นอีสาน (ภูเวียง)” สาขาวิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ประจำปี 2534 มุ่งศึกษาลักษณะคำซ้ำภาษาถิ่นนครไทยเปรียบเทียบกับคำซ้ำภาษาไทยถิ่นอีสาน (ภูเวียง) ผลการศึกษาพบว่า คำซ้ำในภาษาถิ่นนครไทยแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ส่วนในภาษาไทยถิ่นอีสาน แบ่งคำซ้ำเป็น 2 รูปแบบ สาเหตุที่ลักษณะคำซ้ำมีจำนวนต่างกัน เพราะ ใช้เกณฑ์การจัดแบ่งต่างกัน และถ้าใช้เกณฑ์เดียวกันก็จะได้รูปแบบคำซ้ำจำนวนเท่ากัน ส่วนทางด้านความหมายของคำซ้ำนั้นพบว่า ความหมายของคำซ้ำที่สัมพันธ์กับสระในภาษาไทยถิ่นอีสานมีการจัดแบ่งเป็นระบบที่แน่นอนกว่าภาษาถิ่นนครไทย ซึ่งสาเหตุที่ทำให้ความหมายของคำซ้ำของภาษาถิ่นนครไทยสัมพันธ์กับสระไม่ค่อยจะเป็นระบบ เนื่องจากอิทธิพลของภาษาไทยกลางที่เข้าไปปะปนอยู่มาก

กฤตยวรรณ บัวชู ได้ศึกษาการสร้างคำในภาษาไทย จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การสร้างคำใหม่ : ศึกษาจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525” สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร ประจำปี 2535 พบว่า คำสร้างใหม่ที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 มีจำนวนทั้งสิ้น 5,214 คำ แยกประเภทได้ดังนี้

1. คำประสม เป็นคำประสมที่เกิดจากคำไทยประสมกับคำไทยมากที่สุดถึง 3,308 คำ คำไทยประสมกับคำภาษาต่างประเทศ 379 คำ และคำภาษาต่างประเทศประสมกับคำภาษาต่างประเทศ 60 คำ รวมคำประสมทั้งสิ้น 3,747 คำ

2. คำซ้อน เป็นคำซ้อนระหว่างคำไทยซ้อนกับคำไทยมากที่สุดถึง 376 คำ คำซ้อนระหว่างคำไทยกับคำภาษาต่างประเทศ 19 คำ และคำซ้อนระหว่างคำภาษาต่างประเทศกับภาษาต่างประเทศ 13 คำ รวมคำซ้อนทั้งสิ้น 408 คำ

3. คำสมาส เป็นคำสมาสที่ไม่มีการสนธิ 830 คำ และเป็นคำสมาสที่มีการสนธิ 141 คำ รวมคำสมาสทั้งสิ้น 971 คำ

รุสสัน อุทัย ได้ศึกษาการสร้างคำภาษามลายู จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การเปรียบเทียบการสร้างคำในภาษามลายูมาตรฐานและมลายูถิ่นปัตตานี” สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี 2536 พบว่า ภาษามลายูมาตรฐานและภาษามลายูถิ่นปัตตานีมีวิธีการสร้างคำ 4 วิธี คือ การผสมคำ การซ้ำคำ และการแปลงหมวดคำ ในภาษามลายูมาตรฐานมีการสร้างคำโดยการผสมคำมากที่สุด รองลงมาคือ การซ้ำคำ การผสมคำ และน้อยที่สุด คือ การแปลงหมวดคำ ส่วนในภาษามลายูถิ่นปัตตานีมีการสร้างคำโดยการผสมคำมากที่สุด รองลงมาคือ การผสมคำ การแปลงหมวดคำ และน้อยที่สุดคือ การซ้ำคำ นอกจากนี้ในภาษามลายูถิ่นปัตตานีมีการนำคำมาประกอบกันเป็นวลีแทนการผสมคำ ซึ่งในกรณีเช่นนี้จะไม่ค่อยปรากฏในภาษามลายูมาตรฐาน และจากผลการเปรียบเทียบนี้ ทำให้เห็นถึงแนวโน้มและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงทางภาษาในภาษามลายูถิ่นปัตตานี จากภาษาที่มีคำหลายพยางค์ไปเป็นภาษาคำโดด และจากการสร้างคำโดยการผสมคำเป็นส่วนใหญ่ไปเป็นการผสมคำอันเนื่องมาจากอิทธิพลของการสัมผัสทางภาษากับภาษาไทย

อรทัย สุทธิ ได้ศึกษาคำซ้ำในภาษาไทย จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “คำซ้ำเสียงบางส่วนแบบ 2 พยางค์” สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร ประจำปี 2545 ได้วิเคราะห์รวบรวมและจำแนกคำซ้ำเสียงบางส่วนแบบ 2 พยางค์ ที่ปรากฏอยู่ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ผลการศึกษาพบว่า คำซ้ำเสียงบางส่วนแบบ 2 พยางค์ มี 3 วิธี คือ

1. คำซ้ำเสียงบางส่วนแบบ 2 พยางค์ที่ปรากฏความหมายของคำทั้งสองคำซึ่งจำแนกเป็นคำซ้ำที่เลือกใช้ความหมายของคำใดคำหนึ่ง คำซ้ำที่ไม่ใช้ความหมายของคำทั้งสองคำ
2. คำซ้ำเสียงบางส่วนแบบ 2 พยางค์ที่ปรากฏความหมายของคำเพียงคำเดียวซึ่งจำแนกเป็น คำซ้ำที่ใช้ความหมายของคำที่ปรากฏ คำซ้ำที่ปรากฏความหมายของคำเพียงคำเดียวแต่ไม่ใช้ความหมายของคำที่ปรากฏ
3. คำซ้ำเสียงบางส่วนแบบ 2 พยางค์ที่ไม่ปรากฏความหมายของคำทั้งสองคำ